

Šiame numery

Rašytojui skirtieji vakarai.
 Dr. Jonas Grinius apie
 Balį Sruogą draugų
 atsiminimuose.
 Bernardo Brazdžionio eilėraščiai.
 Pranas Visvydas žvelgia
 į Eduardo Cinzo romaną.
 Inos Nenortienės parodą
 Chicagoje pasitinkant.
 Gediminas Galva prisimena
 Kazį Inčiąrą.

Kertinė paraštė

RAŠYTOJUI SKIRTIEJI VAKARAI

Gražios tradicijos dešimtmečio išvakarėse

Yra organizacijų, uoliai besirūpinančių politine ir visuomenine veikla, kartais paklojančių stambų įnašą labdaros tikslui. Mūsų išvija tokiomis organizacijomis visuomet didžiuojasi: jų narių pėdos lieka išpaustos žūbūtiniam lietuvių kelyje. Ir juo svarbesnis atliktas darbas, tuo gilesnis išpaudas, tuo ilgiau atėities knygos apie tai rašys.

Kai minėtos organizacijos, šalia savo visuomeninių bei politinių rūpesčių, neužmiršta ir kultūrinių barų, jų dvasinis lygis, poetiška šnekant, pakyla dangop — jų menėse dažnai ima lankytis angelai ir mūzos. Jie pasidaro dvasinių polėkių mecenatai.

Kadise Venecijos dožai ar Florencijos medičiai rėmė meną, ir mes apie juos gražius įvertinimus skaitome knygoje. Kadai Lietuvoje Radvilos stoji taipgi kultūros pusėn, ir mes juos dėl to didžiai gerbiame.

Išvijoje iš tokių lietuvių literatūrai ypač palankių sambūrių yra Los Angeles Lietuvių Fronto Bičiulių skyrius. Reikia pasakyti, neminti vardų ir pavardžių, kad beveik visi sambūrio nariai yra aukštos kultūros žmonės. Ne tik valingi visuomenininkai, bet ir jautrūs asmenys. Jų nuolatinis ryšys su lietuvių išviejų literatūra yra vertes kasmetiniu tradiciniu literatūros vakaru, rengiamu gruodžio mėn. pradžioje Los Angeles mieste. Vakarai unikalus tuo, kad į juos kviečiami žymūs mūsų poezijos bei prozos kūrėjai iš tolimų vietovių, apmokant jiems kelionės išlaidas. Tokiu būdu per septynerius metus visuomenė galėjo susipažinti su Jonu Aisčiu, Antanu Vaičiūnais, Kaziu Bradūnu, Antanu Gustaičiu, Danugoje Sadūnaitė, Aloyzu Baronu, Birute Pūkelėvičiūte, Julija Švabaitė... Dalyvavo ir vietinės literatūros jėgos: Jurgis Gliuda, Alė Rūta, Elena Tumienė ir kiti. Rašytojų ir poetų skaitymams talkino muzikos menininkai, deklamatoriai, jaunimas, sceno-

vaizdžių dailininkai.

Štai š.m. gruodžio 6 d. 7 val. Sv. Kazimiero parapijos salėje įvyks Los Angeles LFB 10-tas jubiliejinis literatūros vakaras. Reikia širdingai sveikinti šią neeilinę šventę ir palinkėti rengėjams ir toliau sėkmingai tęsti kilnią žodinės kultūros globimo veiklą.

Jubiliejinė programa yra tikrai įspūdinga. Pagrindiniu vakaro svečiu bus poetas Bernardas Brazdžionis, dabar gyvenas jau ne Los Angeles mieste, bet erdvioje, kalvotoje, dideliais apvaliais punktais nusėtoje Vistoje, netoli San Diego miesto. Ten jis jau suspėjo, nežiūrint persikėlimo įtampos, parašyti apščią gražių eilėraščių, žaizaruojančių, originaliu vaizdingumu ir modernia poetika. Savo kūrybinu gajumu Brazdžionis nenusileidžia amerikiečiui Robertui Frostui. Dabar jis pradėjo naują etapą. Poetas vakare ne vien skaitys savo eilėraščius, bet pasakos ir jų genėzės kai kurias negirdėtas paslaptis. Kas mėgsta literatūrą ir pažįsta B. Brazdžionio puikią iškalbą, tuo iš anksto džiaugiasi. Tokie atsiverimai mūsųose yra palyginti reti.

Programoje dalyvaus taipgi solistė Birutė Dapšienė, pianistė Raimonda Apeikytė, deklamatorės Dalila Mackalienė, Valerija Irlikienė, Viltis Jatulienė, Inga Tumienė ir Raisa Urbanienė. Jaunimas inscenizuos Brazdžionio kūrinių. Vykis visų B. Brazdžionio knygų paroda. Čia pat bus galima įsigyti jo knygų ir gauti taip malonų autografa.

Gražu, kad dešimtajam vakarui vyriausias vaidmuo atitenka šiam mūsų poezijos veteranui, kurio kūrybos viršūnės (o tokių daug) tebeplevėsuoja lietuvių kalbos skambumo vėlavos. Būsimieji amžiai įvertins jo eilių eufonijos grožį. Be abejo, šį kartą Bernardo Brazdžionio klausy-sis sklidina parapijos salė. Ir

(Nukelta į 2 psl.)

Balys Sruoga draugų atsiminimuose

DR. JONAS GRINIUS

BALYS SRUOGA MŪSŲ ATSIMINIMUOSE. Spaudai paruošė Vanda Sruogienė. Dailininkas Algirdas Kurauskas, Rinko ir spaudė M. Morkūno spaustuve. Išleista Chicagoje 1974 m. Leidinys iliustruotas, kietais viršeliais, 588 psl., kainą \$10.00, gaunamas ir "Drauge".

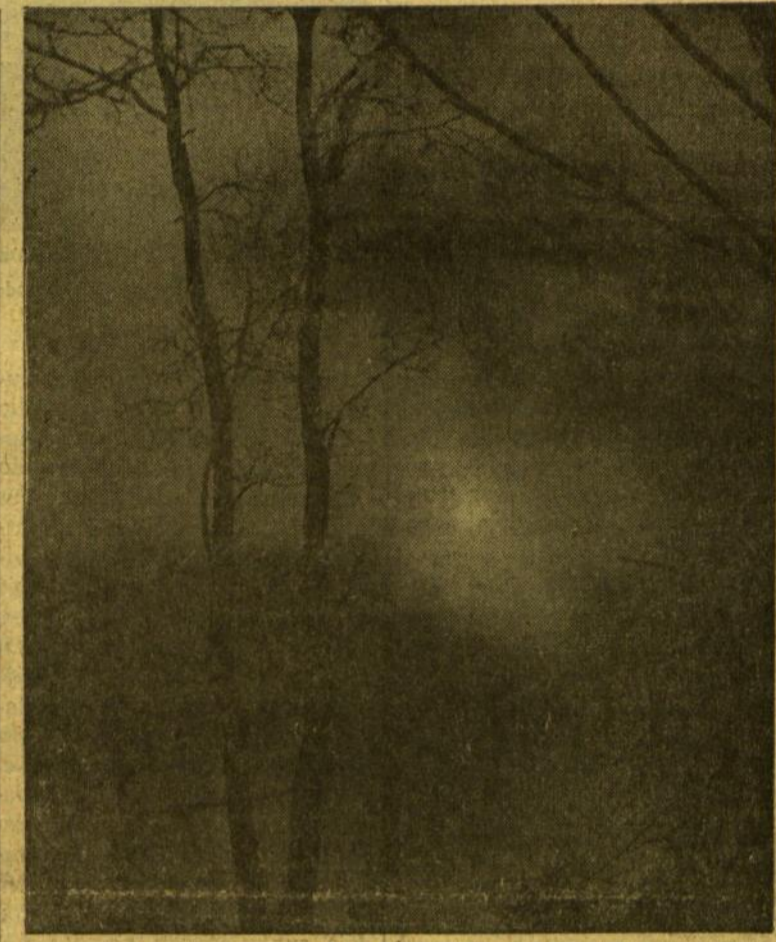
Viena gražiausių ir įdomiausių literatūrinių knygų tarp pernai ir šiemet pasirodžiusių lietuvių leidinių tremtyje tikriausiai yra "Balys Sruoga mūsų atsiminimuose". Vien tai, kad šioje knygoje prakalba arti šimto lietuvių šviesuolių, tarp kurių nemažas skaičius raštingų vyrų ir moterų, jau avansu byloja apie šio leidinio patrauklumą. Ir svarbiausia — jie kalba ne apie kokį nors eilinį pilietį, bet apie vieną žymiausių nepriklausomos Lietuvos rašytojų, apie vieną garsiausių lietuvių kultūros asmenybių, dėl kurios veiksmy bei žodžių buvo susidariusių įvairių ir net prieštarūgu nuomonių, bet prieš kurią visi lietuviai, neiškiriant nė komunistų, pagarbiai lenkia savo galvas dėl B. Sruogos išskentėtų paniekinimų ir moralinių bei fizinių kančių, patirtų vokiečių nacių koncentracijos stovykloje Stuthofe drauge su keltom dešimtim kitų šviesuolių, įkaitų už lietuvių tautą.

Suprantama, kad, rašant apie šitokią žymią bei šakotą asmenybę, koks buvo B. Sruoga, reikėjo daugiau ar mažiau paliesti Lietuvos kultūrinio gyvenimo įvairius klausimus, kurie yra ar bus svarbūs lietuvių kultūros istorikams; tačiau lietuviui neistorikui šiandien labiausiai įdomus pats rašytojo asmuo. Tad pirmiausia kaip atrodo jo portretas, kuris išskyla bei išdriena iš Balio Sruogos draugų bei pažįstamųjų atsiminimų, piešančių knygoje spalvingojo dramaturgo gyvenimą nuo moksleivio gimnazijos suole iki mirties stalinistų pavergtoje Lietuvoje.

Balio Sruogos paveikslas

Siaurės Lietuvoje turtingu ūkininkų gausioje šeimoje gimęs 1896 metais Balys Sruoga išaugo dideliu vyru. Dėl šitokio jo ūgio ne vienas atsiminimų autorius jį vadina milžinu, kuris į mažesnius asmenis žiūrėjo iš aukšto ne vien fiziškai. Tai buvo matyti, Balui dar teblankant Panevėžyje realinę gimnaziją. Ten jis jau pasireiškė kaip labai gabus mokinys, kuriam lengvai sekėsi matematika ir rusų literatūros rašomieji darbai. Tie gabumai greit nebetilpo mokyklos sienose, nes 14—15 metų Balys jau spausdino savo eilėraščius ir net literatūrinės kritikos straipsnių lietuvių laikraščiuose. Prie igimtųjų gabumų nemažai prisidėjo jo didelis darbštumas, kurį jo žmona vadina nepaprastu. Todėl suprantama, kodėl B. Sruoga per visą gyvenimą, neišskiriant net nacių kaceto, buvo kūrybingas ir produktyvus įvairiopa, ypač teatro, dramos, lyrikos, literatūros mokslo bei kritikos ir publicistikos srityse.

Tačiau tie įvairūs gabumai nejučiom Sruogoje išugdė pranašumo polinkį, kuris, susijungęs su impulsyviu temperamentu, padarė mūsų rašytoją dideliu individualistu. Todėl jis sunkiai tegalėdavo rasti atvirą sąlytį su menkesnių talentų asmenimis ir su plačiąja lietuvių visuomene, kuriai jis norėjo tarnauti pirmiausia savo kūryba, ir kitus, ypač savo studentus, ragino į kultūrinę tarnybą Lietuvai. Didelis intelektas ir didelis emocingumas tartum plėšė Sruogą individualistą pusiau. Todėl jis vieną kartą buvo vienišas, užsidaręs, paniūręs, arba skausmo sugeltas tiek, kad verkė kaip kūdikis, arba blaškėsi, šaukdamas beveik iki isterijos. Kita kartą jis buvo išdidus, kovingas, kupinas sarkazmo ir ironijos, pasiturgu gyvenimą nuo moksleivio gimnazijos suole iki mirties stalinistų pavergtoje Lietuvoje.

Rudenio ūkanos...

Nuotr. Vytauto Maželio

Čia jis būdavo be formalumo, padilgintas alkoholio, puldavo fiziškai ir suniekindavo menkesnių kvalifikacijų savo oponentus, tokius kaip L. Gira ir J. Kardešis, jei šie ką nors negero burio "padarę", B. Sruogos mylimiausias kūdikis — Lietuvos teatrui, arba kalbėje ir raše apie jį būdavo didelės kompetencijos, kaip kokie juodi buožės. Negi jie gali prilygti B. Sruogai, kuris teatru aistringai domėjosi nuo studentavimo laikų pradžios ir pirmuosius savo mokslinius veikalus universitete parašė apie teatrą.

Ir kaip universiteto profesorius B. Sruoga buvo dvilypis. Auditorijoje jis beveik užsimerkęs motoniškai skaitydavo savo gerai paruoštų paskaitų tekstą, nesisitengdamas studentų sudominti, neieškodamas kontaktų su auditorija, nes didesnis būrys į jį žiūruošęs tikrus arba tik įsivaizduos savo priešus "sumalti" be jo puoselėjamame teatro seminare.

Čia jis būdavo be formalumo, padilgintas alkoholio, puldavo fiziškai ir suniekindavo menkesnių kvalifikacijų savo oponentus, tokius kaip L. Gira ir J. Kardešis, jei šie ką nors negero burio "padarę", B. Sruogos mylimiausias kūdikis — Lietuvos teatrui, arba kalbėje ir raše apie jį būdavo didelės kompetencijos, kaip kokie juodi buožės. Negi jie gali prilygti B. Sruogai, kuris teatru aistringai domėjosi nuo studentavimo laikų pradžios ir pirmuosius savo mokslinius veikalus universitete parašė apie teatrą.

Ir kaip universiteto profesorius B. Sruoga buvo dvilypis. Auditorijoje jis beveik užsimerkęs motoniškai skaitydavo savo gerai paruoštų paskaitų tekstą, nesisitengdamas studentų sudominti, neieškodamas kontaktų su auditorija, nes didesnis būrys į jį žiūruošęs tikrus arba tik įsivaizduos savo priešus "sumalti" be jo puoselėjamame teatro seminare.

Neišaiškinti klausimai

Pamėginus suglaustais žodžiais čia nupiešti daugiau psichinį Sruogos paveikslą pagal atsiminimų liudijimus, kyla klausimas, ar draugai ir pažįstami atskleidė rašytojo gyvenime visus svarbesnius faktus ir juos paaiškino. Deja, ne. Sakysim, jų ne vienas nemėgino aiškinti, kodėl B.

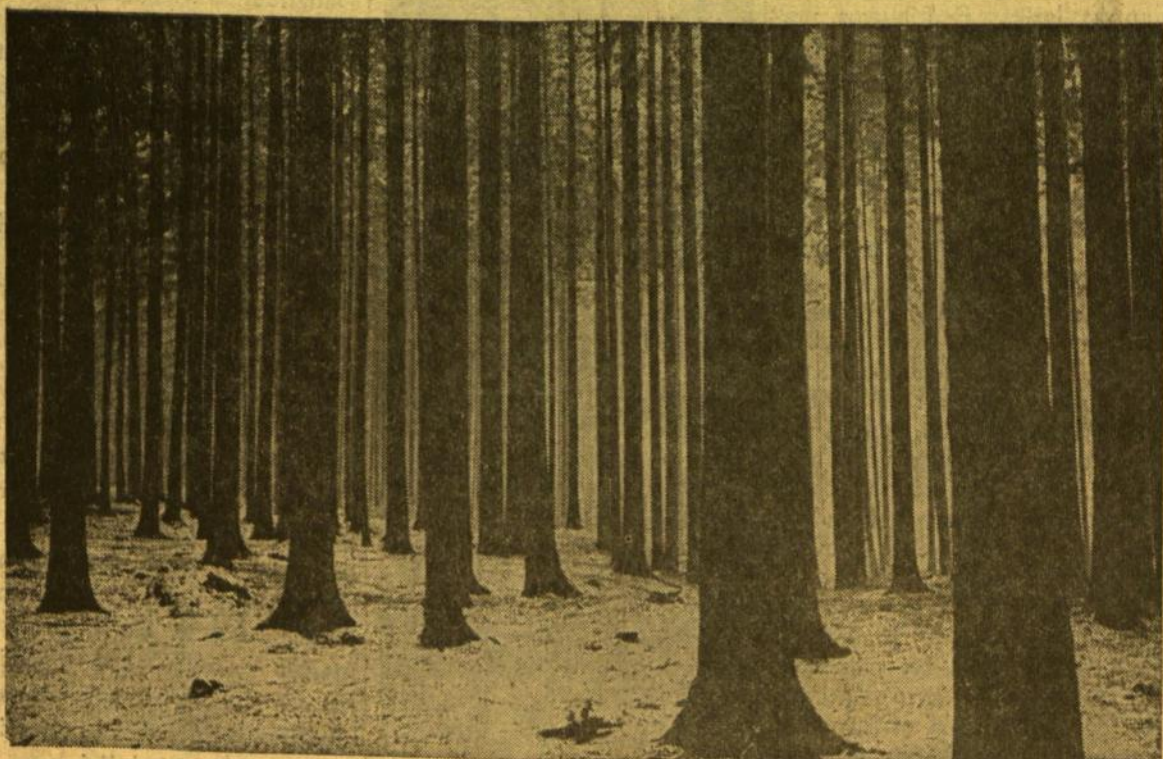
Sruoga tiek mažai teturėjo draugų savo gyvenime. V. Krėvė, A. Oleka - Zilinskas, A. Rimka, V. Biržiška, V. Mykolaitis-Putinas, V. Karsavinas — štai ir visi jo draugai, beveik amžininkai, su kuriais žymiojo dramaturgo draugystė nebuvo susidrumstusi.

Tarp rašytojo draugų V. Sruogienė dar mini V. Šilkarskį, kuriam Sruoga 1925-29 metais padėdavo redaguoti įvairius moralizuojančius pamfletus. Skaitant šitai, būtų buvę ne tik man įdomu išgirsti, ar B. Sruoga padėjo prof. V. Šilkarskiui parašyti prieš dr. Joną Šliūpą nukreiptą didoką, pikta pamfletą, kuriame mūsų kovingojo aušrininko aistringas ateizmas buvo kvalifikuotas lotyniškais terminais, kurie lietuviškai reikė: "šliūpiško pasitumo bacila". Be jokios abejonės tai buvo nusipelnusio seno aušrininko grubus įžaidimas. Todėl ir būtų įdomu išgirsti, ar B. Sruoga prisidėjo prie tos prof. Šilkarskio pamfletinės brošiūros, kuri buvo spausdinama "Lietuvos Aido" dienrašty. O gal kaip tik nuo tada prasidėjo B. Sruogos atšalimas V. Šilkarskio pamfletų atžvilgiu?

O atšalimų nuo bendradarbių Sruogos gyvenime buvo ne šis vienas. Sakysim, jis artimam buvo dirbęs su Vyt. Bičiūnu, Ant. Sutkum, Faustu Kirša, kai buvo steigiamas satyrinis "Vilkolakio" teatras 1919 metais; tačiau kal B. Sruoga 1924 m. grįžo iš Muencheno vainikuotas daktaro laipsniu, santykiu su anais buvusiais bendradarbiais nutruko. Atsiminimų apie B. Sruogą vienas antras autorius teigia, kad profesorius Sruoga rūpinosi kūrybinu jaunimu ir jį globojo. Tačiau tėra paminėtas tik vienas H. Radauskas atvejis, kai profesorius rekomendavęs šį studentą — poetą apmokamai tarnybai. Kazin kodėl ne vienas atsiminimų autorius neprisimena Jono Aleksandriškio - Aisčio, Bernardo Brazdžionio, Kazio Inčiąros, Antano Miškinio, Petro Juodelio, Salomėjos Neries. Juk šie gabūs jaunuoliai, poetai ir literatai tada (1925—1932 m) buvo nariai to paties Humanitarinio fakulteto (išskyrus S. Nerį) kaip ir B. Sruoga, o kai kurie jo studentai. Kokie buvo profesorius santykiai su šiais talentingais jaunuoliais? Ar jie nebuvo tokie šild kaip su vėlesniais teatralais Antanu Gustaičiu ir Jurgiu Blekaičiu, o gal jie buvo ignoruojami? Pagaliau gal jų ir profesorius Sruogos šaltus santykius turliudyti faktas, kad atsiminimų knygoje nėra nei J. Aisčio, nei B. Brazdžionio kaip bendradarbių, nors jiedu knygos redaktoriai ir leidėjai V. Sruogienė buvo pasiekiami (abu gyveno JAV). Tiesa, nėra ten nei H. Radausko žodžio.

Gal svarbiausias klausimas, kurio knygos bendradarbiai nėra išaiškinę, bus B. Sruogos draminiu debiutu nesėkmė su "Milžino paunksmė" Vytauto Didžiojo sukakties dramų konkurso 1930 metais. Apie šį faktą prisimena ne vienas mūsų dramaturgo gerbėjas, o kitas net piktinasi, kad B. Sruogai už "Milžino paunksmė" tada nebuvo paskirta valstybinė premija. Tik viena V. Daugirdaitė-Sruogienė, kuri apskritai įdomiai rašo apie savo vyro kūrybines sąlygas ir

(Nukelta į 2 psl.)

—ir pirmasis sniegas

Nuotrauka Alekso Urbos

BALYS SRUOGA DRAUGŲ ATSIMINIMUOSE

(Atkelta iš 1 psl.)

aplinkybes, plačiai kalba apie aną dramaturgo debiutą. Norėdama jį objektyviai nušviesti, ji plačiai cituoja Fausto Kiršos "Aiduose" išspausdintus atsiminimus, kur jis, kaip būvusio dramos konkurso jūrų komisijos pirmininkas, pasakoja savo motyvus, dėl kurių jis buvęs prieš premiją B. Sruogai.

Šalia smulkesnių literatūrinių trūkumų F. Kirša prisiminė anų 1930-31 m. nemalonius gaudus bei aliuizijas. Viena, "Milžino paunksmėje" karaliaus Jogailos žmonos Sofijos linksmas gyvenimas su riteriais, primines tuometinio Lietuvos prezidento Smetonos žmoną Sofiją, apie kurios gyvenimą taip pat sklido nepalankūs gandai Kaune. Antra, Zbignevo Olesnickio neįsistinti santykiai su savo tarnaitė buvusi aliuizija ir tuomet aktualią kaunaininko K. Olsausko kriminalinę bylą. Dėl šitų dviejų pamfletinių aliuizijų istorinėje dramoje pagerbti Vytautui, kuris pats scenoje nepasirodė, svarbiausia F. Kirša ir pasisakęs prieš valstybinę premiją B. Sruogai, nors ją galėjo paskirti du kiti jūrų komisijos nariai (V. Brazulevičius ir A. Oleka-Zilinskas). Bet šie teatralai taip pat premijos neskyrė (tur būt, ir jiems tada, prieš 45 metus, dar neatrodė mada miegamųjų kambarių paplavas pilstyti ir dramos kūrinius, siūlomus tautinio didvyrio valstybinei premijai). Taigi atrodo, kad anuometinėse aplinkybėse "Milžino paunksmės" nevaikšnavimas buvo pagrįstas. Tačiau ponija V. Sruogienė tebe galvoja kitaip. Ji tebemažo, kad anos aliuizijos buvęs "Kiršos sugalvotas šmeižtas" (163 psl.), kuris suardė senus draugiškus santykius tarp F. Kiršos ir B. Sruogos. Tačiau V. Sruogienė nepaaiškina, kodėl jos vyras, piniškiškai labai suinteresuoto kandidato premijai gauti teigimai, kad jis jokių aliuizijų nedarė ir prezidento šeimą, turėtų būti patikimesni negu premija nesuinteresuoto F. Kiršos pažirta, arba kodėl nekaltinami Oleka-Zilinskas su V. Brazulevičium, o visa atsakomybė sukraunama vienam F. Kiršai.

V. Daugirdaitės-Sruogienės reikšmė

Bet atsiminimų apie B. Sruogą knyga inėse vieną stambią pataisą, į kurią nekreipdavo dėmesio ankstesni mūsų dramaturgo biografai, būtent, jo žmonos Vandos Daugirdaitės didelę reikšmę jo kūrybiname gyvenime. Tai šioje knygoje yra išskėles Jurgis Blekaitis, vienas artimiausių asmenų B. Sruogos šeimai. Jis abejoja, ar B. Sruoga būtų pajėgęs išaugti tokių žymių dramatinio rašytojo, jei šalia savęs nebūtų turėjęs "mylinčią, suprantančią, ji nuo paties savęs saugojusią atsvarą — išmintingą ir jautrią draugę, kuri mokėjo kurti jam aplinką gyvenimui, darbui, kūrybai. Dvare augusi panelė anaipol nebuvė lepinėlė (...). Mažytė, Sruogai tesiekusi višagalviu iki penies, Vanda Daugirdaitė-Sruogienė turėjo savyje sukaupti valią ir tvarkos pajautimą, kurių galėjo vyrui padiskolinti (...). Moksliškai metodiško kūno moteris, istorikė ir pedagogė, Sruogienė pilnai suprato jo kūrybos jėgą ir vertę ir talkinjo jam toje srityje, kurioje buvo kompetentinga. Kadangi savo kūrybai jis rinkdavosi Lietuvos praeities epochas, Sruogienė ne tik pati pagelbėdavo sutelkti reikalingą medžiagą, bet pasiūkėdavo talkon ir kitus artimus specialistus", rašo J. Blekaitis (410 psl.).

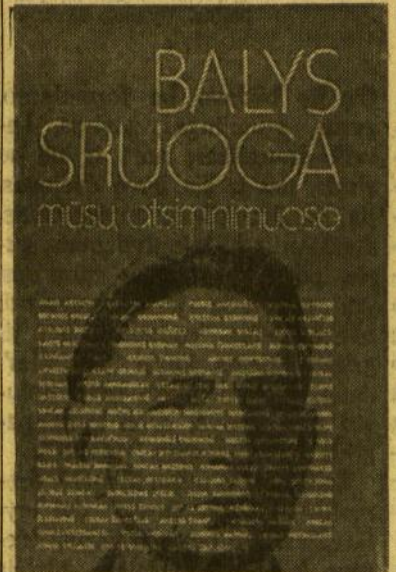
Kaip valingoji Daugirdaitė-Sruogienė švelniai padėmė į savo vadovaujančias rankas impulsy-

vųjį Balį Sruogą, galima pastebėti jos pačios atsiminimuose. Ji rašo: "Mūsų bendro gyvenimo pradžioje, kai jis buvo itin chaotiškas, man ilgai buvo sunku jį suprasti: nelengva ir taikytis prie jo staigių nuotaikos pasikeitimų, ypatingo jautrumo, palinkimo dėl menkiausio išžiesti. Ilgainiui paveikta jo dvasinės šilumos bei gerumo, išmokau giliau išvelgti ir nuraminti depresijos periodais (...). Jis paprastai vertindavo mano pastangas taikytis prie jo nuotaikų ir už mano pakantrumą atsilgyndavo tuo pačiu (...). Aš turėjau būti be priekaišto. Pats vyriškoje draugijoje mokėdavęs ir labai "sūriai" pakalbėti, bet manęs įsakiniai prašydavo niekad jokių stipresnių žodžių nevertoti (...). Mūsų santykiuose nebuvo nieko paslėpta, nutylėta. Tiesa, nereikėdavo nė žodžių vienas kitam supaprasti" (133 psl.).

Kol jaunoji Sruogienė nebuvo išmokusi savo sunkaus meno, taikymosi prie B. Sruogos, sudrausminant jo impulsus, rašytojo horizonte nebuvo pasirodęs jo didysis uždavinys — istorinių dramų kūryba. Bet kai Sruogienė baigė universitetą istorikės diplomu (1928 m.) ir paauginė savo pirmąją dukrelę, tada ji jau buvo pajėgi imtis sunkiojo uždavinio — auklėti savo vyrą, į krepianį ir istorinių dramų kūrybą. Šituo atžvilgiu 1929-30 metai bene buvo lemiamieji, iš kurių turėjo išeiti "Milžino paunksmės" debiutas.

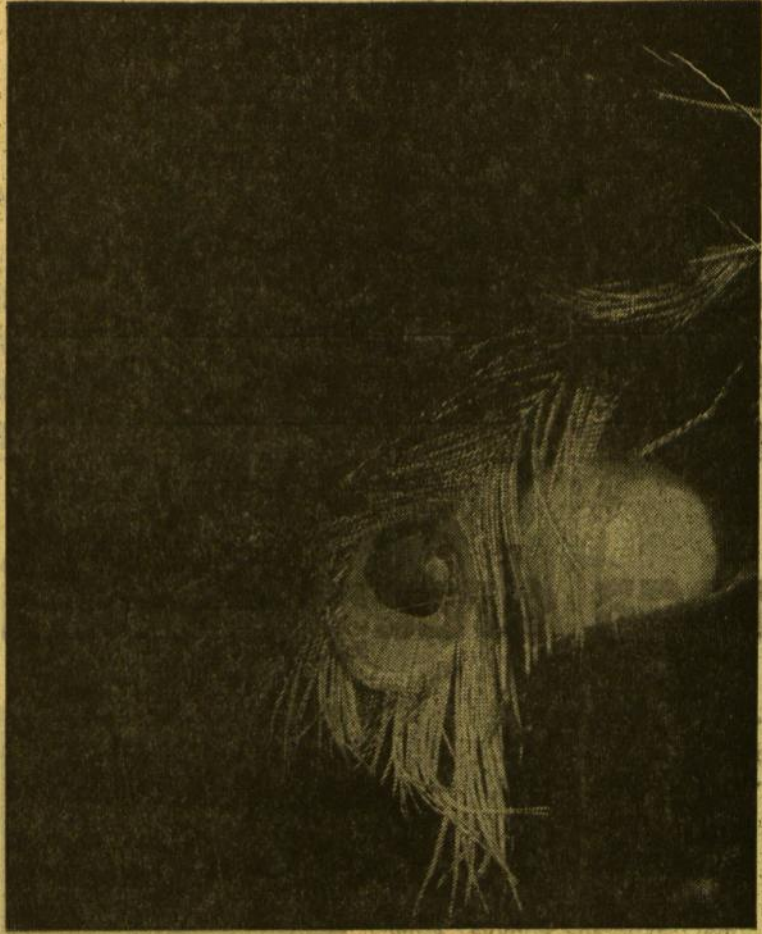
Trūkumai

Konstatuojant ponios Sruogienės didelę reikšmę jos vyrų kūrybiname gyvenime, negalima neapgailestauti, kad ji yra atsi-

Knygos aplankas dalį. Alg. Kurauskas

sekusius šioje atsiminimų knygoje paskelbti bent kelis rašytojo laiškus, adresuotus savo sužadėtinei (1921-24 m.) ir jaunai žmonai. Be abejo, kad juose yra nemažai intymių smulkmenų, visuomenei nereikalingų; bet juose tikriausiai yra jausmo atšvaitų, kuriose prasiskleidė jautriojo rašytojo siela jo smulkiai, grafiškai, inteligentingai ir valingai, mylimai bajoraitei-fejai arba sužadėtinei. Užuot skelbusi gana didelį pluoštą ištraukų laišku, Sruogos rašytų jai iš koncentracijos stovyklos Stuthofe, keletas jaunojo rašytojo laišku būtų labiau įprasminę apytūšį 1921-28 metų laikotarpi. Vietoje gana monotoniškų Sruogos laišku ištraukų iš Stuthofe buvo praverčiau pasirūpinoti daugiau liudijimų tų asmenų, kurie drauge su rašytoju kentėjo prieš rašytojo mirtį) yra reikšminga religinės kančios užuomina, išreikšta šitokiais mąstymo žodžiais: "Po Vilnių ejo legendos apie tai, kad jis, prie katedros atsiklaupęs, balsu raudodo" (481 psl.) Tai labai panašu į Sv. Kazimiero natkinis klūpojus prie tos pačios Vilniaus katedros, kuri bolševikų dar nebuvo išniekinta, mūsų rašytojui tebesant gyvam. O B. Sruoga, kad ir puldamas bei pajaukdamas dvasiškumą savo rašuose, vis dėlto buvo sukūręs savo dramose gražių religinių giesmių. Tai liudijo, kad jo motinos idieg-

Nuotrauka Dailos Karuzaitės (iš Lietuvos fotografų parodos Jaunimo centre, Chicagoje)

paviršutiniškų straipsnelių, kurie neįnešė jokio naujo bruoželio B. Sruogos paveikslą, o tik silpnai pakartojo kitų bendradarbių konkretesnius ir vaizdingesnius liudijimus. Kažin kodėl šituo atžvilgiu charakteringi beveik visų profesorių atsiminimai apie Sruogą. Vienas jų, kuris mūsų rašytojui matė, būdamas vaiku darželyje arba šiek tiek vyresnėje mokykloje, prirašė net 18 puslapių, tik, deja, jie beveik visi yra skirti atsiminimams apie save. Gana dalykiškai, arba įdomiai savo atsiminimus yra parašė rašytojas ir P. Oriantaitis ištraukęs iš jos "Liepalotų medynų", tik, deja, sunku atskirti, kiek jos charakteristikose tikrų įspūdžių ir kiek autorės svarstymų prikurta, nes, pavyzdžiui, rašytoja mano si pajėgi kalbėti apie B. Sruogos nuotaiką nacių kalėjime, kuriam ji Sruogos negalėjo sutikti.

Rimtai, dalykiškai rašo didžiulia dalyvių, buvusių B. Sruogos teatriniame seminare. Nors jų straipsniuose yra neišvengiamų pasikartojimų, tačiau jų atsiminimai sudaro substancingą knygos dalį. Žinoma, savo atsiminimuose prie Sruogos asmenis arčiausiai prieina jo žmona ir jo dukterė (Dalia Sruogaitė-Bylienė). Daugiausia žmogiškai šiltų smulkmenų iš kasdieninio gyvenimo apie savo tėvą Balį prirašo jo dukterė. Iš jos faktelių ir be motinos liudijimo matyti, kad mūsų žymusis dramaturgas savo Dalia labai mylėjo. Jo rūpestis dukra ypač iškyla laiškuose iš kacetų kalėjimo. Tačiau iš dukters ir žmonos, kaip artimiausių, būtų pravartu šį tą išgirsti apie B. Sruogos atsivertimą arba sugrįžimą į savo mylimos motinos religinį tikėjimą. Kaip vienas antras laiškas iš Lietuvos pranešė, atsivertimas įvykęs Vilniuje po Sruogos sugrįžimo iš nacių kalėjimo, artimai bendraujant su to paties namo kolega V. Mykolaičiu-Putinu.

Antra vertus, pačios V. Sruogienės išspausdintame viename laiške iš Stockholmo (rašytame 1947.VII.10, taigi trys mėnesiai prieš rašytojo mirtį) yra reikšminga religinės kančios užuomina, išreikšta šitokiais mąstymo žodžiais: "Po Vilnių ejo legendos apie tai, kad jis, prie katedros atsiklaupęs, balsu raudodo" (481 psl.) Tai labai panašu į Sv. Kazimiero natkinis klūpojus prie tos pačios Vilniaus katedros, kuri bolševikų dar nebuvo išniekinta, mūsų rašytojui tebesant gyvam. O B. Sruoga, kad ir puldamas bei pajaukdamas dvasiškumą savo rašuose, vis dėlto buvo sukūręs savo dramose gražių religinių giesmių. Tai liudijo, kad jo motinos idieg-

ta religinė kultūra, kai iš jauno Balio buvo tikėtasi kunigo, nebuvo jame visai sunykusi. Po to, kai jis buvo patyręs naujosios bedievybės ir pagonybės šurpą Hitlerio "pragare" ir Stalino "rojuje", žingsnis atgal į vaikystės tikėjimą, puoseletą mylimos motinos, Sruogai nebegalėjo būti svetimybė. Bet rašytojo religinio sugrįžimo tikslėnis aplinkybių išaiškinimas šioje atsiminimų knygoje būtų buvęs praverčius. Atrodo, kad jis nebūtų turėjęs pažeisti V. Sruogienės ištikinimius, nes ji žinoma kaip kietai ištikima liberalė.

Nors matyti, kad knygos redaktorė ir jos bendradarbiai norėjo nupiešti objektyvų B. Sruogos asmenis paveikslą, tačiau daugumai jų rašytojas buvo artimesnis ar tolimesnis draugas ir be to vokiečių nacių nekaltas kalinys, kurio mirtį priartino kacetų smūgiai. Tai natūraliai žadino rašytojui solidarumą ir palankumo jausmus, kurie pakreipė rašančiųjų plunksną idealizavimo kryptimi. Kad šitai yra atsitikę, geriausiai paliudija J. Kardelis atvejais. Pati V. Sruogienė pastabose pažymi, kad šis "Lietuvos Žinių" redaktorius buvo gavęs antausį iš B. Sruogos per vaivšos Sovietų pajuntinybėje Kaune ir kad šį Sruogos užgavimą J. Kardelis buvo atleides. Pasirodo, kad jis tą viešą užgavimą tiek atleido, kad jo savo atsiminimuose visai nepažymėjo, arba tyčia užmiršo. Šis faktas duoda pagrindą manyti, kad ir kiti draugai B. Sruogos atvažda panašiai pagrąžino.

V. Petrauskas

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

anksčiau poezijos mylėtojų vakarams nestigo.

Šios losangeliečių Bernardui Brazdžioniui skirtos literatūros vakaro proga galima būtų dar priminti, kad tokia kultūringa

Kai kurios klaidos

Norėdama suteikti atsiminimų autoriams solidę pagrindą, redaktorė savo knygos gale prieš rašytojo bibliografiją yra davusi biografinių žinių apie kiekvieną bendradarbį. Bet kaip tik šiose biografinėse charakteristikose pasirodė redaktorės kai kurie šališkumai, simpatijos ir klaidos. Sakysim, Broniui Raiilai ir Romualdai Spaliui tėra paskirta po 4 eilutes charakteristikų, o V. Sotnikovaitė - Radauskienė — 10 eilučių, beveik tiek pat kaip V. Krėvei, kuriam skirta 11 eilučių. Bet šį B. Sruogos draugą norint aukščiau "pakelti", parašyta stamboka klaida, pažymint, kad V. Krėve buvo "Lietuvos ministras pirmininkas 1940-41 m." (529 psl.), nors iš tikrųjų minėtas rašytojas ministro pirmininko pavaduotoju vadinamojoje Lietuvos vyriausybėje teišbuvo tik pusantro mėnesio 1940 m. vasarą. Mažesnę klaidą knygos redaktorė yra padarusi, rašydama, kad V. Mykolaitis-Putinas "įsigijo phil. dr. laipsnį" Muencheno universitete (531 psl.), nors iš tikrųjų šitokį mokslo laipsnį V. Mykolaičiui suteikė Šveicarijos Friburgo universitetas. Nežinia, kuo poniai Sruogienėi yra nusipelnęs Step. Vykinas, kurio dvi straipsnio ištraukėles apie B. Sruogą nepasako nieko daugiau, ko nebūtų kitų bendradarbių atsiminimuose. Tačiau savo charakteristikose redaktorė ji yra priskyrusi prie Lietuvos Bendruomenės ir Demokratų partijos kūrėjo (534 psl.). Tai skamba beveik kaip juokas, nes minimas žurnalistas yra pargarsėjęs kaip "voldemarininkas" arba Tautininkų partijos fašistuojančio sparno kovotojas.

Be abejo, pačios redaktorės daromoms klaidoms mažina skaitytojo pasitikėjimą, nors būtų apsiriki-mas manyti, kad dėl to "sumenkėjo svarbioji knygos dalis — atsiminimai, kurių daugelis yra parašyti su palankumu ir meile B. Sruogai. Ne redaktorės biografinės charakteristikos apie autorius, o šių atsiminimų padaromą knygą įdomią skaityti kiekvienam lietuviui ir svarbią istorikams, kurie tyrinėti Lietuvos kultūrą jos nepriklausomybės ir sutemų laikotarpiu. "Balys Sruoga mūsų atsiminimuose" yra prasmingas šeimos paminklas žyminiam dramaturgui ir profesoriui, o visiems lietuviams vertinga dovana, gražiai padovanota V. Daugirdaitės-Sruogienės ir Dailios Sruogaitės-Bylienės. Tik labai gaila, kad gausios dokumentinės fotografijos, kurios nemažai pasako apie B. Sruogą, šios gražios knygos gale išėjo menkai atspaustos, nors teksto spauda ir knygos apipavidalinimas — be priekaištų.

LEKTUVAI IR VEŽYS

JAV Mokslo akademijos tyrimų taryba paskelbė, kad jų surinkti duomenys rodo, jog pradėję naudoti 100-tą anglų — prancūzų ir rusų supersoninių lėktuvų, susirgimai odos vėžiu padidėja 1,4 proc. Tie lėktuvai sumažins ozoną stratosferiniame oro sluoksnyje ir nebebus taip sulaukomi vėžį sukūlia ultravioletiniai saulės spinduliai.

tradicija lengvai galėtų pasiekti visos laisvojo pasaulio lietuvių kolonijos. Lig šiol tokių, kurios kasmet rengtų vieno kurio mūsų rašytojo vakarus — buvo galima sakyti, tik dvi: Rochesteris ir Los Angeles. Tiesa, kelerius metus pagreičiu ateištininkų meno draugija "Satrija" Chicagoje irgi buvo pabandžiusi labai sėkmingus to paties Bernardo Brazdžioni, Jono Aisčio, Antano Vaičiulaičio, Henriko Radausko literatūros vakarus. Ir labai gaila,

DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKTŪ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAZYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6133 So. Kedzie Ave.
Val: pirmad., antrad., ketvirtad. 9 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-3070
Resid. tel. WALbrook 5-3048

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 6 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2708 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 10-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4. Šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocijų Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Resid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGŲ GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

DR. A. B. GLEVEKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Aktų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą
Ofiso telef. PR 5-2320

DR. JANINA JAKSEVIČIUS
J O K S A
VAIKŲ LIGOS
2636 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penkt. nuo 13 iki 5 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS
460-444 — LO 1-4608
Jei neatsiliepia 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai: 1002 No. Western Avenue.
6214 No. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. Kaedien 10-13 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus

kad pastaraisiais metais Chicago jau to neišgali, ką kasmet net po kelis kartus suorganizuoja maža, šviesioji Rochesterio lietuvių kolonija. Jeigu lengvai kviečiamės solistus, instrumentalistus, įvairius paskaftininkus, kodėl neįprast pasikviesti taipgi rašytoja specialiai jo vieno vakarui? Juk grožinis raštas, grožinė lietuviškojo žodžio kūryba yra viena integraliausių mūsų kultūros apraiškų. Ir asmeniškai jai mūsų dvasinei kultūrai tokie kontaktai su literatūra, su gyvuoju jos kūrėju yra nuolat būtini, kaip ir visiems kultūringiems žmonėms ir kultūringoms visuomenėms. Pr. V.

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1445 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-5 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienį.
Šeštadienis 12 ir 4 val. popiet.

DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuviai gydytojas)
3925 West 59th Street
Val: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-9 val. vak. Šeštad. 12-7 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kaedien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Resid. telef. 359-3919.

DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

DR. VIDAS J. NEMICKAS
SIRDIES IR VIDAUS LIGOS
2454 W. 71 Street
Valandos pagal susitarimą
Tel. — 282-4222

DR. ROMAS PETKUS
AKTŪ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4900 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2619 W. 71st St. — Tel. 757-5149.
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5548

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas: 4255 W. 65rd Street
Ofiso telef. RE 5-4410
Residencijos telef. GR 6-0611
Valandos: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 1 iki 5 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai: rez. 2453 W. 59th St.
Tel. FROScept 9-1233.
Ofiso val: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 3-4 val. popiet. ir ketv. laiku pagal susitarimą.

DR. V. TIMIŠAS
DR. V. SIMONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — II anksto susitarus

Tel., Ofiso PR 8-6446
DR. F. G. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad., pagal susitarimą
Ofiso tel. 536-3166; namų 636-1859

DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val: pirm., antr., ketv. 3-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šeštad. pagal susitarimą

Perskaite "Draugą", duokite jį kifiems.

Tamsoje besijuokiantis žmogus

Eduardas Cinzas, RAUDONOJO ARKLIO VASARA. Romanas, išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas Chicagoje 1975 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Tiražas 1500 egz. Aplanas Petro Mikalajūno. Knyga kietas viršelis, 312 psl., kaina \$6.00, gaunama ir "Drauge".

PR. VISVYDAS

Juo toliau, tuo sunkiau rašosi recenzijos. Anksčiau pakakdavo kelių perskaitymų su pabraukimais. Jei knyga patiko, — gyrlau, jei ne, suprantama, peikia. Tai paprasčiausia ir sveikiausia logika.

Dabar taip lengvai neišsina. Tiesiog bijau kalbėti apie knygas. Dažnai jos nei patinka, nei nepatinka. Mūsų proza — ir čia, ir Lietuvoje — išgudrėjo, daug joje nepasiekiamų psichologinių gelmių, slidžių potekstų, keturgubų dimensijų.

Štai, kad ir Eduardo Cinzo (Čiužo) romanas "Raudonojo arklio vasara" apie Belgijos medikų gyvenimą. Pervariau du kartus, išmarginau puslapius anotacijomis, pabraukimais, šauktukais, klausukais. Cinzas psichologas! Intelektualas, linkštas į socialines problemas! Jo pagrindinis herojus yra jaunas lietuvis, pagarsėjęs chirurgas Stanis (Stasys) Dogenis, savo lietuviškumą kai kada pabrėžias liaudies priežodžiais. Knygoje yra daug ko pasibraukti: Stanis ir kiti veikėjai dažniausiai šneka ne kasdienė kalba. Net ir šoferis, žiūrėdamas į gražų pastatą, susilpdo poetiškiausią sakinį, kažką apie Dievo ašarą, nukritusią ant kalvos, sutviskusią saulėj... O kavinės patarnautoja Zanina socialinių iškalbingumu nė kiek nenusišleidžia išmokslingam altruistui Dogeniui, kai jie šnekučiuojasi ant upės kranto.

Knygos pabaigoje tuščias vietas panaudojau kondensuotoms pastabėms, dažnai iškeptomis pirmojo įspūdžio liepsnoje. Platėsnės analizės suvariau į bloknotę ir į eilę visokio dydžio po ranka pakliuvusių lapitūksčių. Visą laikiau aplanke, kad neišsimėtytų. Tuo pačiu metu skaitydama Czesław Miloszą knygą "Prywatne obowiązk" ("Asmeninės pareigos"), radau reikšmingą sakinį, apibūdinantį rašytoją Witold Gombrowicz, artimą Cinzo romane seno daktaro Rokso patarimui, išstartam epilepsijos priepuolių žlugdomam Stanui. Milosz rašo: "Gombrowicz turėjo nepriklausomą protą ir gana anksti priėjo išvados, jog žmogus su kupra neverta nuolat apsimesti nekuprotu, priešingai, teigdama savo kupros būvimą, kuprus tuo pačiu laimi ir savo nekuprotą žmogiskumą". Taip Gombrowicz pasielgė su savo dvarininkiška kilme, slėgusia jį tarsi kupra. G. Roksas Dogeniui sako: "Epileptikai išlaiko psichinę pusiausvyrą tik todėl, kad 'išsivina' nuolatine įtampa, kaip vienokį ar kitokį fizinį luošumą; įglaudina jį į savo asmenybę ir susigvyvena su juo". Tai gana paprasta formulė. Deja, Stanis apie ją rimtai pagalvoja tik knygos pabaigoje ir iki tol gerokai prisikamuoja.

Zodžiu, Dogenio psichinė liga, kurią jis užsikrovė, būdamas Amerikoje studijų tikslu, paragavęs savo laiku populiarus chemikalų LSD, mane suintrigavo. Argi iš tiesų tvirtas intelektualas nepajėgia atsikratyti narkotikų? Argi tie epilepsijos sukelti paranoiški priepuoliai yra tokie baisūs, kaip juos protarpiais pavaizduoja Cinzas savo romane? Prisiminkiau pokario darbą Lenkijoje Szcęcino uoste, kur teko pakrauti traukinius ir laivus. Mūsų būrelyje dirbo švelnus, linksmo būdo vaikinas Lešekas, varšuvietis, sėdėjęs kacete. Jis irgi sir-

go epilepsija ir net turėjo kelis priepuolius darbo metu. Kartą vos nenukrito nuo kraunamo sunkvežimio. Mes jį paguldydavome pavėnėje, laikydavome už rankų, šluostydavome apspitopusias lūpas, ramindavome kaip išmanydami. Buvo gaila vaikiną. Jis greitai atitokdavo. Pasilsėjęs vėl grįždavo prie darbo, sakydamas: "Broliai, jūs vėl mane išgelbėjote; su jumis man gera ir saugu". Mėgome tą jauną, savo luošumui nepasiduodantį vyrą, kuris kartais mums taip jautriai padainuodavo: "O moja piekna Warszawol"

Suprantama, Stanio liga skiriasi nuo Lešeko savo įtampa ir grėsme. Be to, romane, kaip literatūrinė būseną, kaip pagrindinis grožinio veikalo motyvas, ji kaupia kur kas gilesnį turį. Reikia neužmiršti, Dogenis yra intelektualai, sudėtinga, modernaus gyvenimo užaštrinta asmenybė. Todėl jo epileptiniai pergyvenimai knygoje ir yra susieti su mistišku Raudonojo arklio simbolizmu. Tas raguotas "arklys" persekioja vargšą Dogenį, tykvoja medžių tankmėje arba kambario sienoje, smogia ragu į smilkinį. Priepuolių siaubas dar paantrinamas hallucinacijomis, spalvų efektais, nežmoniško pykčio proveržiais, daužymusi, staugimu, geismu nusižudyti. Dėl to herojus, kuris šiaip pasižymi ypatingu socialumu ir myli savo chirurginį darbą, yra priverstas trauktis, įsikniaubti į liguotą vienatvę. Jis gyvena nuolatine įtampoje. Negali išduoti kitiems, juo labiau seniemis tėvams, savo pamišimo paslapties. Turi išsiskirti, meluoti, kartais bėgti nuo myliamiausių žmonių. Tai tikrai tragiška būklė; ją labiau suprast tle, kuriems gyvenimas išpaudė vienokį ar kitokį pastovų luošumą.

Dogenio būsenos pavaizdavimas, aišku, nėra lengvai pasiekiamas. Nematau panašių atvejų mūsų literatūroje. Prisiminė Ignas Šeiniaus "Kuprelis". Bet ten tik impresionistinė lyrika. Čia Cinzas atskleidžia naują, neiširtą žmogaus terena. Reikia stebėtis, kaip tas puikus Belgijos buities piešėjas, neužmirštamų charakterių bei tipų apibūdinotojas (ir šioje knygoje jie reljefiškai gyvi, įdomūs), emė brautis į painių maištaujančių neuronų pasaulį. Psichiškai negaliojančio žmogaus pergyvenimai beintristiškai nėra lengvai virškina-

mas patiekalas. (Dostojevskio jautriausi herojai vis tie išsilaiko normalumo pakopoje). Vis dėlto Cinzo medikų žaidimas, su dar negirdėta gudrių chirurgų ir išmintingų psichiatrų terminologija, pravardžiavimais, replikomis, su visa veiklos ir galvosenos sistema, be abejo, protaujančiam skaitytojui suteiks daug džiaugsmo, nes tokia lektūra praplečia akiratį. Turiu prisipažinti, E. Cinzo raštų dėka, gyvendamas tolimoje Kalifornijoje, imu neblogai nusiituokti Belgijos angliakasių, paprastų miestelio gyventojų (net prostitučių), gydytojų ir rafinuotų turtuolių buitįje.

Per kelias dienas apie Dogenį primasčiau ir prirašiau keisčiausių pastabų: čia jį mylėdamas, čia gailėdamasis jo likimo, tai pykdamas dėl jo įžūlumo, tai pavydėdamas jam sėkmės liaunų gražuolių tarpe (Mona, Danielė, Venera... visos kitos pultų į glėbį, jei tik Stanis mirkteltų). Pagaliau vieną vakarą atmušiau mašinėlė penkių puslapių recenziją ir pavadinau ją "Rūpestis kitais". Mat, man didelį įspūdį padarė Rokso ir Dogenio altruizmas Ardenų gyventojų tarpe. Perrašinėdamas, pavadinimą pakeičiau į "Nuo epilepsijos prie altruizmo bėgantis chirurgas". Nepatiko. Griozdiškas. Dar sykį perrašinėdamas, uždeėjau naują antraštę — "Kai rūpestis kitais pavirsta neapykanta kitiems". Turėjau galvoje Dogenio (didžią dalimi ir Cinzo) nepažabotą neapykantą Belgijos turtuoliams. O tai irgi slegianti psichozė, griauvanti herojo dvasinę pusiausvyrą nemažiau už "Raudonojo arklio" pasispardymus.

Turint minty, kad šio romano išleidimui rodė dėmesį ir Vilniaus leidykla (nabagėliai cenzoriai turėtų daug ką išbraukti), gal ir pateisinama ši itin rėžianti antiburžuazinė aistrą. Vis dėlto meniškumu, kaip ir kiekvienas persistengimas, ji nepasireiškia. Argi gali būti meniški ir išivio lietuviuo sąmonei malonūs sovietinio sukirpimo "keiksmažodžiai": nutukę kapitalistai, didžburžujai, mažburžujai ir t.t.? Argi, aprašant jų gyvenimą, tinka tik pasišaipymas ir kandi ironija. Argi jie neturi teisės gyventi savitais įpročiais ir džiaugtis savitais pasilinksminimais? Cinzas, atrodo, dėl to jiems prikaista ir net, jų morale veidmaskuoti griebsiai stereopatinio vaizdavimo. Pavyzdžiui, šitaip apibūdinama chirurgo žano žmonos būklė: "Ji gamino ją męgstamus valgius, gimdė

Bernardas Brazdžionis

DVI IRONIJS

1. Išaugame

*Vos gimė, pačią pirmąją sekundę
Mes protestuojam prieš pasaulį šį riksmu.
Mes protestuojame prieš dieną, susigundę
Pradingusios nakties naktینگumu...*

*Ir greitai greit pirmuosius vystykius išaugam,
Nė vieno žemės žodžio nesuprasdami,
Blyksniu susižavėję, tiesiam ranką naugėm,
Ir idylkam lempos nepasiekdami...*

*Po to — po to iš krikšto marškinėlių
Išaugam, braidom pomėgius tirštus
Ir pasiklydę tarp miglų ir tarp šešėlių
Į saulę tiesiam purvinus pirštus.*

*Po rudenio dangum pavožę balsą kimų,
Mes cinam savojo likimo pakraščiu pačiu,
Išaugam iš lemties lemtų likimų,
Išaugam iš tėvų senų vilčių.*

*Išaugame, į ką įaugome, iš visko, —
Kaip šventasai Pranciškus kadugy, —
Pavargę musėkam šešėlių savo blyškų,
Nuogi kaip užgimėm, taip mirštame nuogi.*

2. A p v e r k i a m e

*Gailiai apverkiame mes, gailiai apraudam
Seniai sumintas pokylių gėles,
O mūsų ašaros — velniakū ir naudą —
Kurių mes priverkėm ašarūves gilias.*

*Iš ryto gailimės nepasigėrę balijų.
Kosmetikai neskyrę pinigų stambaus,
Per dieną vaikštomės iš itūžio išbale,
Likimas, tikim, mus už tai mibaus...*

*Gailiai apraudam mes, gailiai apverkiame,
Kad pinga pinigais, kad brangsta kvėpalai,
Ko reikia — deram mes, o ko nereikia — perkam,
Ir ko neturim — duodame mielai.*

*Ir vietoj pieno geriame mes alų,
Ir duoną mėtome sotiems šunims,
Ir keliame šiaudus virtyje idealų,
Kol jie liepsnot ir deginti mus ims!..*

*Ir, kai širdies ugniakurū išblėsus,
Jau paskutinė žiežirba sudegs,
Palinkę palmės tarp savęs kalbėsės,
Lyg mums bylodamos: Pax tecum, pax...*

AFRICA SAFARI (ESCONDIDOS)

*Pro žemės ūką, ryto rūką,
Pro kalnus po lietaus žalius
Vasario saulę veidą suka
Į eukaliptus nekukilius...*

*Pritūdo staugiančią panterą
Už egzistencijos ribų,
O ji ten šoka habanerą
Ir veržias iš širdies tabu!*

*Linksmi pavasariai iširdę
Pralaužia sąmonės ledus,
Ir pulsas plakasi į širdį,
Gyvenimui neatlaidus.*

TIKRAIS VARD AIS

*Išeiname kartą per metus į orą gryną
Ir visa, rodos, grįžta, kaip kadais —
Medžiūn vėl medžiūn ir laukius laukais vadınam,
Vadınam daiktus jų tikrais vardais:*

*Čia beržas (broliis), čia pušis (sesuo), čia uosis,
Ten saulės veidas ryto ežeran paskęs,
Ir kai pušim, beržais ir saule akys guosis,
Paliečiam rankom viską, tartum vynuogių kekas.*

Ina Nenortienė Vaza (žiūr. psl. 5)

*Paliečiam akmenį, paliečiam grumstą... Laviko gėlę
Nuraškom žydinčią prie kelio be prasmės,
Ir sunkūs sielvariai, kaip usnys sielą gėlę,
Atrodo, nesugrįžtamai už horizonto mugarmės...*

*Ir, rodos, vėl takais gimtaisiais vaikštom
Ir svaigstam sodų žiedūnais sūkuriais,
Ir pasigendam tų, kadaise su kuriomis
Pirmais vardais vadınom žemės daiktus...*

*Ir ieškom mes, upėn nostalgijos paskendę,
Klaičiam pasaulyje paklydusių veidų
Ir imame maišyti, kas vakar ir kas šiandien,
Ir taip laiminga, taip nežemiškai graudu...*

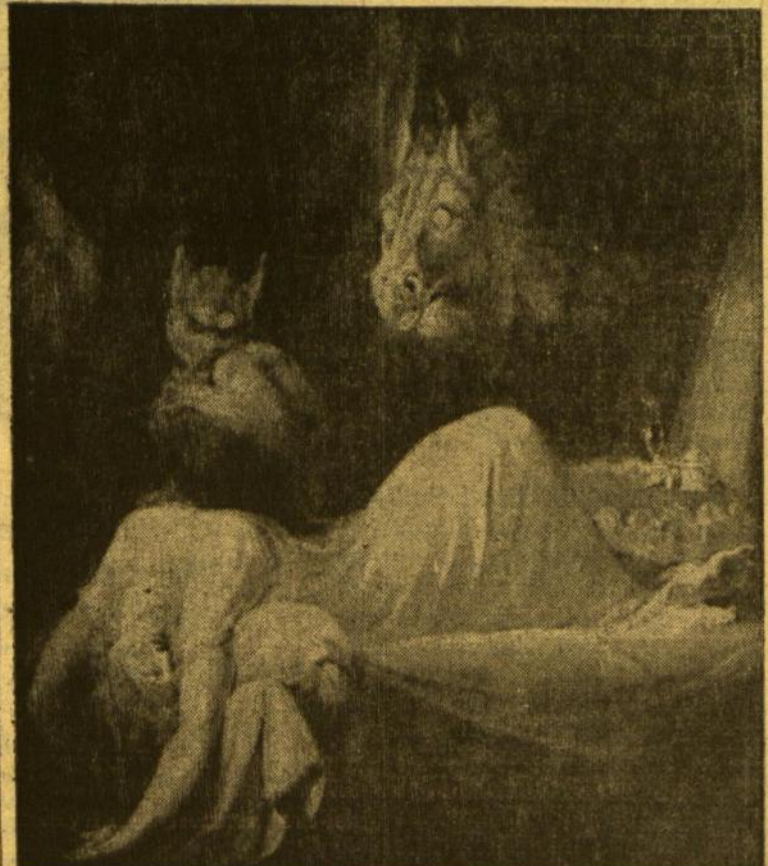
*Kur jūs, kolegos, bandė su mumis eiluoti,
Paskui iškilę mokslų daktarais, aere,
Kur tu, naujosios romuvos žiny, Juozai Keliuoti,
Išbrides iš tremties pusnyčių Sibire?..*

*Tu, Juozai Grušai, Nemuno aukštojo pašlaitėj
Eilėraščių posimavės pirmus (pamirštus) posmus,
O tu, kur tu, Antanai Vaičiūdai,
Popiežiaus paukšti, elegantiškai romus?..*

*Vainikan pinasi, kas vakar ir kas šiandien,
Tas atsiliepia, o tas ne — nyku, gūdu...
Ir ieškom vėl, nostalgijon gilion paskendę,
Vakardienos dainų, vakardienos veidų.*

— Pro demagogijos, pro veidmainysčių rūką tirštą
Teisybė artinas, ji netoli, nebeilgai — — —
Palies kaip realybę ją, kaip daiktą mūsų pirštai —
Pasukim kompasą į Lietuvą, draugai! — — —

Poetas Bernardas Brazdžionis skaitys savo ankstyvesnę ir naująją, niekur dar neskelbtą kūrybą, pajavirindamas literatūrinėmis reminiscencijomis, jubiliejiname (dešimtam) literatūros vakare Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos salėje gruodžio 6. Šis literatūros vakaras sutampa su poeto 50 metų kūrybinio reikšimosi sukaktimi: 1924 m. išspausdino savo pirmą eilėraščių rinkinį "Baltosios dienos". Vakaro metu bus reta proga pamatyti visą per pusę šimtmečio iliausias poeto knygas.

Henry Fuseli (šveicaras, 1741-1825)

Siaubas

sveikus, linksmus žaniukus ir žuvelio kantrybę atleidinėjo žuvelius į svetimą daržą". Pašaipus tonas ir tokia rašymo maniera yra nuolat vartojama, tarp kitko, miesčioniškoje antraeilėje daktarės prozoje, kur be cinizmo ir be ironijos, tarsi be haibolo stiklo, neparašomas nė vienas svaresnis puslapis. Dargi prie miršančio Rokso budinti ir iš neurochirurgo stebuklo laukiantį Mona, tyra Dogenio mylimoji, yra lyginama su šuneliu: "Mona žiūrėjo į jį vivisekcinio šunelio žvilgsniu". Nieko čia blogo, bet ir nieko originalaus. Ši užuomina yra tik maža dėmelė šiaip įspūdingoje Rokso mirties scenoje.

Satyriškos pylos romane susi-

laukia (gana pavėluotai) ir buržuazinis jaunimas, visom keturiom įklimpęs į "rock" muziką, narkotikus, ekscentriškų malonumų ir pagarsėjimų vaikymąsi. Uždrožiama paauglių "maoizmui", diplomatiškai vengiant paminėti maskvinio komunizmo, kurio "taikos" karveliai nemažiau teršia jaunų ekscentrikų protines laktas. Rašant apie "rock" dainininkų pamišėlišką dievinimą, gal ir nevertėtų griebtis seniai palaidotų žampų: "Mažburžūniai paaugliai laužo kėdes, plėšo nuo savęs rūbus ir šlapina į kelnaites". Amerikoje taip buvo rašoma prieš gerą dešimtmetį, tik joks žurnalistas nedėdavo programinio būvdardžio "mažburžūnis".

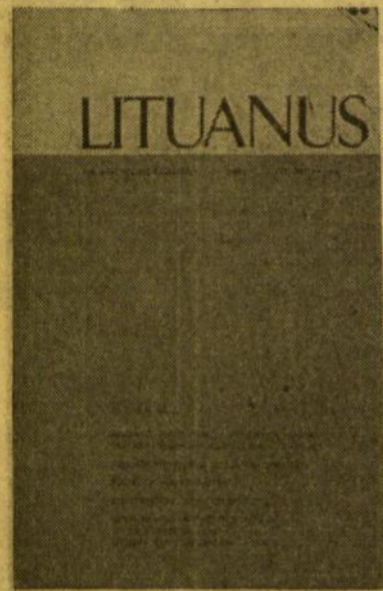
Apie tai neužsimėniau recenzijoje, nors, antra vertus, šioje Stanio kolizijoje su Foržerono prabangia aplinka, su estrados dainininkų blondinukėm išryškėja herojo priekabus, muštynes provokuojantis būdas. Taip, laikraštinių nuomone, kartais elgiasi garsusis Frank Sinatra. Bet čia jau kita opera. Sinatra yra sveikas, o Dogenis — psichiškai trenktas.

Man labiau imponavo Stanio normalus santykiavimas su Ardenų miestelio gyventojais, taip vaizdžiai nupieštas didesnėje knygos dalyje. Į Ardenus terapiškai poilsiauti atvykęs chirurgas Dogenis, nelieka be darbo: jis džiaugiasi žmonėmis, juos gydo, atlieka stebuklingas opračija,

pataria ir net gina skriaudžiamuosius. Aišku, tokio dvasinio pajėgumo gydytojas, tarsi Cechovas ar Schweitzeris, gali pelnytai pasipuosti stebukladario, geradari, tikro aristokrato aureole. Čia norėtusi paminėti Viktoro Nako straipsnį liepos mėn. "Aki-račiuose", kur jis kritikuoja šelvijos lietuvių "kaimiška mentaliteta, kuris medicinos gydytojų ir inžinierius tiek sudievyina, kad šie virsta lietuvių visuomenės "aristokratija". ("Tėvai, vaikai, politika"). Nematau čia jokio kaimiško mentaliteto. Gydytojų iškilimas vyksta ne vien lietuviuose. Geriems daktarams, ligų ir kančių naikintojams, dargi vi-

(Nuolata 4 gal.)

Nauji leidiniai

Antanas Klimas aptaria žydų pastangomis išleista įdomų leidinį: Jerusalem of Lithuania, Illustrated and Documented. Collected and arranged by Leyzer Ran. 3 volumes, New York, 1974.

Kad toks mums labai reikšmingas žurnalas anglų kalba galima būtų ir toliau be vargų leisti, metams baigiantis, reikėtų mums nepamiršti ne tik savo prenumeratų atnaujinimo, bet ir Lituanus užsakymo, kaip Kalėdų dovanos, mums pažįstamiems, šviesesniems amerikiečiams.

• **SEJA**, 1975 m., Nr. 3. Tautinės demokratinės minties žurnalas. Leidžia Varpininkų leidinių fondas. Redaguoja Liudvikas Šmulktytis, 2523 W. 69th St., Chicago, Ill. 60629. Administruoja Juozas Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, Ill. 60160. Straipsnių antraštės ir užrašai. Žurnalas išeina 4 kartus per metus. Metinė prenumerata \$5.00 atskiro numerio kaina, \$1.50.

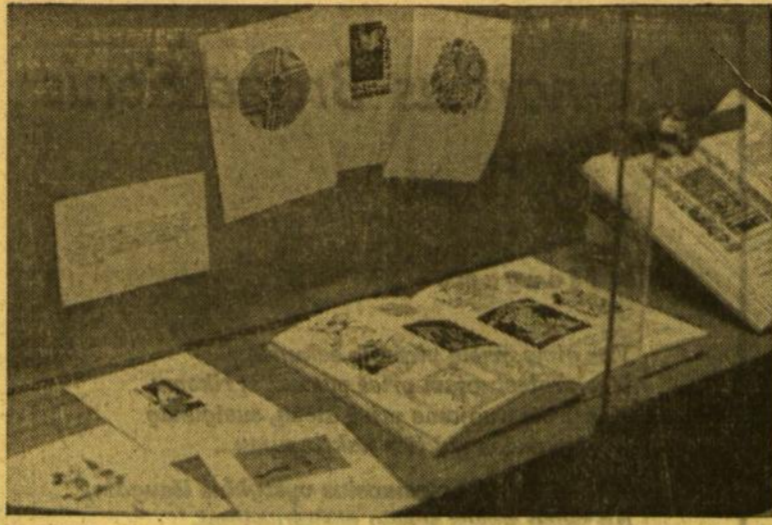
Šiame numeryje: Vyriausias Lietuvos laisvės veiksnys; Prof. dr. Petras Avizonis (L. S.); Socialinės ir kultūrinės problemos Lietuvos kaime (B. V. Mačiūka); Kur atsidiūrė Lietuvių Bendruomenė? (Z. Dailidka); Tarpautiniai moterų metai (V. Sruogienė); A. A. Izidorius G. Tolušis (J. Našlūnas); Kas dainon nesudėta (K. Karvelis); Rašybos pakeitimai Lietuvoje (S. K.); Lietuvos žemėje įmintos pėdos (A. Grikiškis); Lietuvių Bendruomenės stabilizacija (V. Čižiūnas); A. Voldemaras, J. Indriūnas ir k. (V. S.); Motorizuoto degenerato sonata (Br. Raila); Dvi Petro Rimšos bylos (L. S.); Naujųjų laikų Lietuvos istorija (V. Čižiūnas); Žmonės, darbai ir dienos; Gyvenimo pamais; Laiškai; Knygos ir žurnalai.

Naujasis "Sėjos" numeris 88 psl., iliustruotas nuotraukomis.

• **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1975 m. lapkričio mėn. Nr. 11. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Administruoja Petras Kleintotas, S.J. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 58th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė žurnalo prenumerata \$6.00. Apie Prisišikimo simbolį — kryžių rašo J. Vaišnys, S.J. Mintis apie lietuvių kunigą praitytę toliau tęsia kun. Paulius Rabikauskas. J. Venckus, S.J., rašo apie žinomąjį pokario metų Italijos valstybininką Alscide de Gasperi. Vis dar 1000 mylių dviračiu nebaigia Anicetas Tamošaitis — ir gerai, kad nebaigia, nes jo kelavimas tikrai skaitytų pagausa. Margi ir patrauklius įprastiniai skyriai: Šeima, Knygos, Tėvynėje, Kalba, Filmai ir kt. Poezijos keturis eilėraščius duoda Ada Karvelytė. Numeris iliustruotas Jurgio Prapuolenio nuotraukomis.

• **BOOKS ABROAD**, Volume 49, Number 4, Autumn 1975. An International Quarterly. Sponsored by The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask. Žurnalo metinė prenumerata \$10.00, adresas: Books Abroad, 1005 Asp Ave., Norman, Okla. 73069. Žurnalas didelio formato, daugiau 250 psl., iš kurių beveik pusė skirta žymiam šiu laikų graikų poetui Odysseus Elytis. Puslapiai iliustruoti puikiais šio rašytojo gyvenimo nuotraukomis.

Antroji žurnalo numerio pusė skirta knygoms; išleidžiamoms visomis literatūrinėmis pasaulio kalbomis. Lietuviškosios naujos knygos šį kartą aptaria-

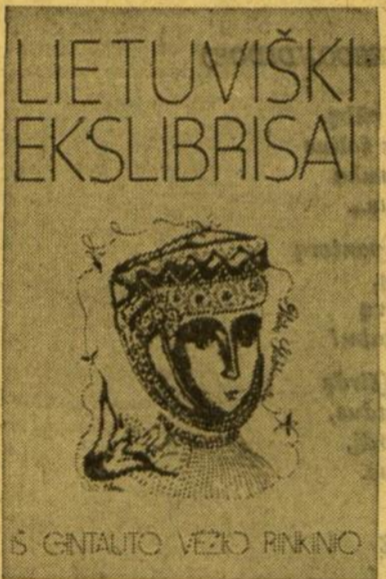

Lietuviškieji ekslibrisai Indianos valstybinio universiteto bibliotekoje, Bloomingtone. Parodėlė surengta ten studijuojančių lietuvių studentų rūpesčiu.

mos: Aloyzo Barono "Silko tinklai" ir K. Dovelkos "Lietuvių poetikos tyrinėjimai" Abi knygas recenzuoja R. Silbajoris. Be to, ispaniškųjų knygų puslapiuos Stasys Goštautas aptaria: Octavio Paz "Teatro de signos/Transparencias".

• **MITTEILUNGEN AUS BAL-TISCHEM LEBEN**, Nr. 3 (91), September 1975. Leidėjas Baltische Gesellschaft in Deutschland. Leidinys išeina keturis kartus metuose. Prenumerata 15 markių užsisakyti, rašant: Adam Gruenbaum, 8 Muenchen 2, Lessingstr. 5, W. Germany.

Leidinyje duodama gana plati lietuvių, latvių ir estų labiau kultūrinio, bet ir visuomeninio gyvenimo apžvalga. Šio numerio lietuviškieji dalykai: minima dr. A. Geručio 70 metų amžiaus sukaštis, aprašoma baltų veikla Helsinkio konferencijoje ir Baltų instituto praėjusios vasaros konferencija Švedijoje, duodama smulkesnė, tačiau gausi lietuviškosios (labiau lituanistinės) veiklos kronika. Vis dėlto leidinyje dominuoja estiškioji ir latviškoji medžiaga. Mūsų šioms, turintimis kontaktų su šiuo vokiečių kalba spausdinamu leidiniu, reikėtų gerokai pasitempti.

Ekslibrinio leidinio — parodos katalogo viršelis

• **LIETUVIŠKI EKSLIBRISAI**. Iš Gintauto Vėžio rinkinio. Ryšium su M. K. Ciurlionio galerijoje, Chicagoje, š. m. lapkričio 14-30 d. vyksianti lietuviško ekslibrinio paroda išleistas didesnio formato, gražus 10 psl. leidinėlis. Minimo parodoje buvo išstatytas Gintauto Vėžio lietuviškųjų ekslibris rinkinys. Šis leidinėlis yra lyg ir anos parodos katalogas, gražiai iliustruotas žymiųjų mūsų dailininkų ekslibrinės kūrybos pavyzdžiais ir trumpomis pastabomis apie pačius dailininkus. Leidinėlis yra ne tik malonus parodos atminimas, bet ir estetiškos išvaizdos dokumentas, liudijantis lietuviško ekslibrinio gyvastinumą Lietuvoje ir išeivijoje.

• **AKIRACIAI**, 1975 m. spalio mėn., Nr. 9. Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc. Šio numerio redakcija: D. Bielskis, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, dr. T. Remeikis, dr. E. Vaišnienė, H. Zemelis. Administruoja K. Avizienis. Prenumerata metams (10 numerių) 6 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: 6821 S.

Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Dėmesį patraukia Kęsto Reikalo pastaraisiais metais išeivijoje išėjusių romanų apžvalga. Detaliau aptariami šie romanai: Juozo Kraliausko "Tautvila", Vytauto Alanto "Sventaragis", Vacio Kavaliūno "Hestera", Jurgio Gliaudos "Pagairė", Eduardo Cinzo "Raudonojo arklio vasara", Albino Baranausko "Rudėnys ir pavasariai, arba Užplynių Pultinevičius namie ir svetur", Andriaus Norimo "Miršta tik žmonės". Spausdinama taipgi Aušros Jurašienės Lietuvos studijų savaitėje Italijoje skaityta pasakaita "Kūrybos problemos dabartinėje Lietuvoje".

Anoniminiam rašte (jis toks yra, kai laikraštį redaguoja ne vienas, bet septyni redaktoriai ir nė vienas iš jų nepasirašo) "Neskaitytų knygų apžvalga" prisimenama Jono Lankučio Vilniuje išleistas knygos "Lietuvių dramaturgijos raida" paminėjimas mūsų laikraščio "Naujų leidinių" skyrelyje š. m. rugpjūčio mėn. 2 d. Lankučio knyga minint, buvo pasigesta joje išeivijos dramaturgijos. Akiračių anonimas dabar tokią mūsų užuominą nepatenkintas, nes, girdi, knygoje yra minimos ir Skėmos, ir Landsbergio, ir Ostrausko pavardės. Taip minimos. Bet kokioj proporcijoj? Lankučio knyga yra 442 puslapių. O minėtų trijų mūsų dramaturgų išeiviskajai kūrybai skirta tik šešiolika puslapių eilučių. Realiai tai ir yra nutylėjimas. Ir nutylėjimas svarbiausia ne pavardžių, bet fakto, kad visoje lietuvių dramaturgijos raidoje moderniosios šių dienų dramos kelius pralaužė kaip tik anie trys dramaturgai išeivijoje tuo metu, kai okupuotoje Lietuvoje apie panašią kryptį niekas dar nė sapnuote nesapnavo. Bet ar "Akiračių" anonimas šitai supras. Tikriausiai jis ir toliau vaiklškai džiaugsis įsivaizduotai rasta geležele, prirašinėdamas apie nieką 6 kartus daugiau negu Lankutis apie Skėmos, Landsbergio ir Ostrausko išeiviskąsias dramas.

• **MŪSŲ ŽINIOS**, 1975 m. lapkričio mėn. 23 d., Nr. 19. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletėnis. Redaguoja Alg. Kezys, S.J. Administruoja Petras Kleintotas, S.J. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636.

Apie ugnis, kviečius ir farizėjus rašo pats redaktorius. Toliau jau visokie aprašai buvusių, esamų ir būsimų Jaunimo centro įvykių: tradicinės vakarieniškos vaidinimo, įvairių meno parodų, koncertų ir kt.

Išskirtinio dėmesio verti (jau šeštoju tęsiniu einantys) brolio Petro Kleimoto, SJ praėjusios vasaros maldininkų kelionės Romon ir kitur Europoje įspūdžiai. Šiaip jau kelionių aprašinėtojų mums netrūksta, tačiau brolio Petro įspūdžiai iš daugelio pilkumos šviesiai išsiskiria. Jis ne tik gerai valdo savo šmaikščią plunksną, bet ir moka iš gausybės įspūdžių ištraukti tuos, kurie turi ne vien asmenišką, bet ir bendresnį kontekstą ar analogiją su praėjim ar net su aktualia mūsų pačių dabartimi. Štai, stebėdamas paminklą už svetimą

TAMSOJE BESIJUOKIANTIS ŽMOGUS

(Atkelta iš 3 pusl.)

suomenininkams pagarba priklausė visais laikais visose tautose. Dažnai jų gyvenimas baigiasi ar per anksti, ar tragiška mirtimi. Džiovia pakirto V. Kudirka, Čechovą. O Cinzo romane žmonių draugas daktaras Roksas, skubėdamas pas ligonį, naktį su džipu nudarda nuo kalno į prazūtį.

Recenzija kelias savaites išgulėjo portfelėje, ištrausiu j vis didėjantį pastabų pluoštą. Nesiryžau siūsti redakcijon: nebuvau patenkintas trumpa ir palyginti paviršutiniška gilaus romano analize. Šią savaitę vėl vėčiau knygą. Mane kažkodėl neramino romano struktūra, Tiesiog negalėjau atleisti autoriui, kodėl jis, taip sumaniat įkurdinęs priepuolių bijantį Stanį jaukiame Ardėnų miestelyje, surišęs jį su vietiniu žmonių likimais, staiga 208 psl. (ak, toji liga, užmiršau) sugrąžino jį į nesvetimą Liežą, į ozkabarzdžio psichiatro Lemreno globa, į stangrios Danilės deginantį glėbį ir pagaliau į jos tėvo turtuolio Foržerono, kurį galima bet kaip įžeidinėti, gimtadienio pokylį. Taip ir užsikirto romano fabula. Irracionalus (racionaliai galvojęs) herojus i-klimpo. Dvasiškai lūžo. Ardėnų visas romanas supliūško, kaip miestelio gyvenimas išblėso. Ir

karalių žuvusiems šveicarams, brolis Petras ir sako: "Anais laikais šveicarai mieliai stodavo i svetimtaučių valdovų kariuomenes. Atsifildavo net šitaip: vieni kaunasi vieno karaliaus puseje, kiti — jo priešo fronte, taigi mūsų, žudo vienas kita, gal net brolis brolį. Kažkaip panašiai dabar darome ir mes, lietuviai, Chicagoje, tirščiausiasme lietuviyne: pykštamės, baramės, bylinėjamės, vienas apie kitą net į laikraščius negražiai parašome. Šveicariai kovėsi vienas prieš kitą už riebią algą, ilgametę pensiją ir kitokias privilegijas. O dėl ko mes tarp savęs kovojame? (...) Smirinėja sakomi ir net parosomi gandai, kad mes kaunamės dėl narsumo dvasios, kitais žodžiais, prieš kovingumo nuosmūį". Net ir aną kelionę nekeliavusiam yra smagu ir nuotaikinga po Europą pasisvaistyti bent brolio Petro surašytuos įspūdžiuos, o drauge keliavusiems brolio Petro raštas bus tiesiog antras jų pergyvenimas. Neskaičiusieji turėtų parašyti broliui Petriui, prašant kelionių aprašus prisūsti.

• **LAS CONDICIONES RELIGIOSAS EN LITUANIA BAJO LA OCUPACION RUSO-SOVIETICA**. S. E. R. Monsenor Vincentas Brizgys, Obispo Auxiliar de Kaunas, Lituania (en el exilio). Traducido del ingles por Pierre Maurice. Publicado por el Consejo de las Organizaciones y Prensa de la Argentina. Patrocinado por ALTAS. Buenos Aires 1975.

Ispanų kalba, 44 psl., iliustruotas leidinys, pateikias ispaniškai kalbantiems gerai paruoštą informaciją apie religijos persekiojimą bolševikų — rusų okupuotoje Lietuvoje.

• **EGLUTĖ**, 1975 m. lapkričio mėn. Lietuviškas vaikų laikraštėlis išeivijoje. Leidžia ir administruoja Nekalatai Pradėtosios Marijos seserys. Redaguoja: ses. Ona Mikailaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculatē Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata \$ 7.00.

Laikraštėlis — puiki dovana mūsų mažiesiems ne tik tai Kalėdoms, bet ir visiems ateinantiems metams.

blagai iškeptas pyragas. Valgyti galima, bet džiaugtis sąrangos grožiu — tai jau ne. Šiuo atžvilgiu "Brolio Mykolo gatvė", sudaryta iš giminingų apsakymų, kur kas išvaizdesnė, lankstesnė, vieningesnė. Man vis atrodo, kad simetrija yra grožio pagrindas.

Vakar, vaikščioldamas Ford—Anson parko takais, galvojau apie Cinzo romano herojaus vidinius prieštaravimus. Dogenis, nežūrind savo socialinio geradžiškumo, užmuša (ligonitui galima atleisti) esminę žmogaus idėją. Jei Nietzschei Dievas yra miręs, tai mūsų Cinzui — Dogenitui žmogus visiškai neegzistuoja. Iš paviršiaus toks pasakymas skamba absurdiškai. O iš tikrųjų, remiantis Dogenio tvirtinimais, žmogus tėra tik biocheminė būtybė. Tik materija. O siela? "Nėra sielos, Mona, yra tik biologinėje rūgštyje sumerkti neuronai, kurie ir sukuria tai, ką mes vadiname savijauta". Toliau: nėra žmogaus, yra tik krikščioniškos moralės nuostatai. O kas tuos nuostatus sudarė ir kam juos sudarė? Žmogus? Pastarųjų klausimų niekas knygoje neklausia.

Kažkodėl pasidaro sunku mokslišką bei daktarišką, patirinti gaivinantą pasaulžiūrą (atvirai šnekan, materializmą)

suderinti su Dogenio praktišku idealizmu. Jis gi prisipažįsta: "Pasaulio aš nepakeisiu, bet kaip pasuksi reikalinga kryptimi". Tuoj pat švystelėjo klausimas: jei žmogus tėra tik besielė biocheminė būtybė, tik ryklys, tik vilkas kitoms, kam iš viso dėti pastangas pasauliui pasukti "reikalinga kryptimi"? Kam iš viso pykti ant buržujų? Jie gi chemiškai atlieka savo funkcijas. Kam užsisototi skriaudžiamus darbininkus? Kam kovoti su žmonių prietaisais?

Tų klausimų deginamas, grįžau namo ir savo bevaivę recenziją įmečiau į krepšį.

"Dialogas su lietuviais"

Atvykstantiems iš Lietuvos paviešėti pirmiausia galima pasiūlyti paskaityti žurnalisto ir kritiko Bronio Railos veikalą "Dialogas su lietuviais" (580 psl.), kur plačiai aptariami išeivijos ir tautos bendravimo ir laisvės kovos būdų klausimai. Knyga įsigyti ar užsisakyti dabar galima "DRAUGE". Kaina \$5.00. Iliinozas gyventojai prideda 5% mokesčių.

Kažkodėl pasidaro sunku mokslišką bei daktarišką, patirinti gaivinantą pasaulžiūrą (atvirai šnekan, materializmą)

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1911

KALĖDŲ EKSKURSIJA LIETUVON
Kelionė: 6 naktys Vilniuje, 1 dienos išvyka Kaune,
3 naktys Vienoje (kur Naujus Metus sutiksime)
4 naktys Munchene
nuo gruodžio 22 d. iki sausio 5 d.
Tiktai — \$969.00
Ekskursija išvyksta su Lufthansa Kompanija iš Bostono ir New Yorko.
Norintieji gauti daugiau informacijų prašom kreiptis į:
ALGIRDA MITKŲ
8 White Oak Road, Newton, Mass. 02168
Tel. (617) 969-1190
arba
GALAXY TOUR & TRAVELS
141 Linden Street, Wellesley, Mass. 02181
Tel. (617) 237-5502
Prašome pasinaudoti šia puikia proga aplankyti Lietuvą per šventes.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
VALANDOS: ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiadi. nedaroma
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.
7 1/2% Mokamas už 6 m. Minimum \$1,000
6 1/2% Mokamas už 1 m. Minimum \$1,000
5 1/2% Mokamas už investavimo laikotarpį
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSTIČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai

Nuotraukos menininkai vėl Jaunimo centre, Chicagoje

1975 metų lietuvių fotografų parodoje, kuri buvo atidaryta lapkričio 21 d. Jaunimo centre, Chicagoje, dalyvauja 49 lietuvių fotografai su 298 darbais. Parodą surengė Lietuvių foto archyvas.

Jury komisija, kurią sudarė Aleksas Urba, Jonas Dovydenas ir Algimantas Kezys, S.J., atrinko nuotraukas negatyviu balsavimu, t.y. tos nuotraukos buvo atnėtos, kurios gavo bent vieną balsą prieš. Premijų komisija, susidedanti iš A. Kuraušo, P. Aleksos, K. Izokaičio ir U. Juodvalkio, paskirstė premijas: spalvotų nuotraukų kategorijoje I — Romas Bartuška, II — Aurelijus Prapuolenis, III — Teresė Gaidelytė; juoda balta kategorijoje I — Juozas Salučka, II — Giedrė Vaitienė, III — Eugenijus Būtenas. Kvietiniai parodos dalyviai ir jury komisijos nariai konkurse nedalyvavo. Premijų mecenatai buvo dr. Stasys ir Milda Budriai (300 dol.), dr. Rimvydas Sidrys (200 dol.) ir dr. Algimantas Kurgonas (100 dol.).

Sių metų parodos garbės svečias buvo Uosis Juodvalkis iš Providencė, R.I., išstatęs priekinėje parodų salės dalyje 30 didelio formato spalvotų ir juoda balta nuotraukų. Kiti dalyvavo su mažiau darbų, leidžiant kiekvienam konkurse dalyviui pristatyti ne daugiau kaip 10 darbų.

Parodos dalyviams galima padalinti į penkis grupes: I. profesionalai, tvirtai įsipilietinę savo

pasirinktame darbe (Juodvalkis, Urba, Maželis, Laucius); 2. mėgėjai-veteranai, šalia kitų profesionalių įsipareigojimų atkakliai prisirišę prie pamėgtojo fotografavimo (Grigaitis, Salučka, Kezys, Penikas, Daugėla, Variakojytė, Bogutai); 3. jaunesnieji profesionalai, paragavę foto studijų, išką darbo ir pripažinimo (Norvilas, Petkus, Feiferis, Būtenas, Vaičiūnas, Regis, Naujokaitis); 4. neseniai pražydę mėgėjai (Bartuška, Prapuolenis, Ramonas, Juškys, R. Sidrys, Podis, Stokas, Vaitienė, Stasiulis, Martytė, Mezininkas, Staškevičius, Gaudys); 5. pirmažingsnininkai — studentai ir kitokie, neseniai pradėję ar pirmą kartą pasirodę mūsų parodose su savo darbais (Paškevičiūtė, Gaidelytė, Bernotavičius, Karužaitė, Jelionytė, Sandanavičiūtė, Rygelis, Zabelskis, Juškienė, J. Sidrys, Kazlas, Predkelis, Marcinkutė, Zilevičius, Gaidelis, Tamulis, Grabauskas).

Tai labai plati ir, rodos, sunkiai po vienu vardikliu sutelpanči darbininkų ir darbų skalė. Ji driekiasi nuo puikiai apvaldyto meistriško iki pirmaklasio papaveikslavimo; nuo tikrovės nešluotos dokumentacijos iki fantazijos sukurtų abstraktinių spalvų ir formų niuansų. Bet visa ši paroda tilpo po vienu stogu, suteikdama žiūrovui progą pamatyti įvairuojantį vientisumą, sukurta (su keliomis išimtimis) per šiuos metus lietuvių fotografų išievojimo. A. Kez.

Mergaitė prie lango Nuotrauka Ilonos Marcinkutės (iš lietuvių fotografų parodos Jaunimo centre, Chicagoje)

Kultūrinė kronika

Prof. Juozo Brazaičio minėjimas Chicagoje rytoj

Prof. Juozas Brazaitis, literatūros profesorius, kritikas ir rašytojas, ilgametis Darbininko redaktorius, rezistentas ir 1941 metų sukiliminės vyriausybės ministras pirmininkas mirė perėitų metų lapkričio 28. Ateinančių sekmdienį (rytoj) — lapkričio 30) Chicagoje ruošiamas prof.

Juozo Brazaičio paminėjimas. Religinė minėjimo dalis įvyks 3 val. popiet lietuvių jėzuitų koplyčioje. Šv. Mišias atnėšaus J.E. vysk. V. Brizgys, asistuojamas T. J. Vaišnio ir T. V. Rimšelio. Giedos sol. D. Stankaitytė, vargonais pritariant muz. A. Jurgučiu. Pamokslas — kun. J. Vaišnio, S.J.

Naudinga grožio kūryba

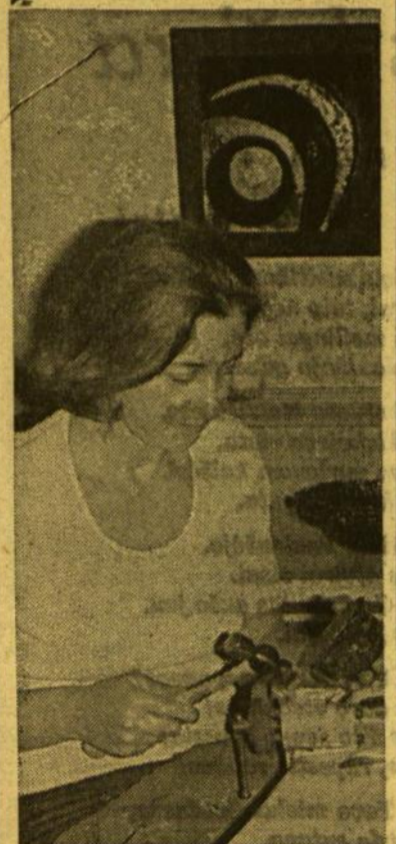
Inos Nenortienės parodą Chicagoje pasitinkant

MYKOLAS DRUNGA

Netrukus mes iš Bostono Jums į Chicago atsiųsime emalstę Iną Nenortienę. O su jos pavarde bei veikia risai: eilė kontrastų. Pirmasis kontrastas glūdi tame, kad jos pavardė daugumoje lietuviškų galvų teisiskaukia klausnuką, kai tuo tarpu (o tą Jūs patys pastebėsite parodoj) jos pasiekimai tokie spalvingi ir iškalbingi. Dėl šios padėties gal daliai kaltaš jos asmenišką kuklumą, paprastumą, pretenzijos ir pompas stoka. Mums išievojimoje tapus nebė didvyriu, o dailininku tauta, tylesniajam kūrėjui darosi kaskart sunkiau išibelti savo tautišką samonę. Šia prasme mes jau "amerkonėjame", panašėjame į savo aplinką, kur nebeužtenka tik kurti, o reikia sūgebėti ir apskurtinti...

Kitas kontrastas kyla iš to, kad, nors formaliu požiūriu jos darbai priklauso "taikomojo" meno sričiai, juose yra daugiau medžiagos estetiškai pasigrožėjimui, negu aibėje "grynojo" meno kūrinių. Paradoksišku būdu kaip tik dėl to jai kelias į visuotinį garšą mūsų tarpe ir gali būti kiek sunkėlesnis.

Pirmiausia, pas mus dar nėra stiprios tradicijos estetiškai vertinti bei rinkti objektus, kurie, nors būtų dekoratyvūs ir brangūs, savo prigimtimi yra skirti naudojimui. Galima juk pripažinti, kad tapybos ir grafikos (mažiau gal tik skulptūros) atžvilgiu esame, bendrai paėmus, išsugę gana rafinuota nuovoka. Jei paveikslais puosiami butai, tai toli gražu nebe kokiomis papūgomis, čigonaitėmis ar madoratės iš Woolwortho krautuves, bet, išgalėtais leidžiant, parodų metu išgytams ar išspręstais dailininkų kūriniais. Vis dėl-

Ina Nenortienė

to, puodus, vazas, lėkštes, tures, veidrodžius dažniausiai dar vis tik tokiose ar panašiose krautuves tebeperkame, nesijaudindami, kad tai masinės produkcijos gaminiai be didesnės specifiskai meninės vertės. Pasiaškinanti gal irgi mokėtume: dažais apklota drobė juk ir netinka kam kitam, kaip tik estetinei kontempliacijai, gi lėkštė ar puodas savaime visą dėmesį nusitraukia į praktiškąją funkciją. (Zinoma, toks galvojimas būdin gas daugiau moderniam vidurio luomo miestiečiui; nei aristokratui, nei mūsų žemdirbiai protėviai šitai grožio nuo naudos neskirdavo.)

Dažnai tačiau pasitaiko, jog naudingo dailto meninis apipavidalinimas toks raškus, kad žiūrovas būna nebesuinteresuotas jo naudingumu. Pvz., Inos

Nenortienės emalio darbų estetinė jėga nustelbia bet kokį in-teresa vieną ar kita utilitarinę jų funkcija. Kai kurių žiūrovų pasamoneje tai gali išsauti dvi-lypį jausmą: žavėjimąsi stipriu piešiniu ar puikiu spalvų žaismu, bet tuo pačiu gailėjimąsi, kad tai realizuota ne drobėje ar popieriuje, o lėkštėje. Ši dvilypumą galima išgyvendinti tik tuo atveju, jeigu būtų išgyvendinta ir ji grindžiančioji pažūra — būtent, kad esama principinio skirtumo tarp "taikomosios" ir "grynosios" dailės.

Be to, didelis dirbinio tapybiškumas ar grafiškumas, kaip pas Iną Nenortienę, aštriau iškelia ir jo produkcijos proceso svarbos klausimą. Ar vertinsime tik rezultata ir tai tapybiniais ar grafikos kriterijais, ar priešingai, nagrinėsime ir jo padarymo techniką, stebėdami, kaip iš vario plokštelės gimė impresi- ništinis peizažas? Nesiuošiant šioje vietoje gliaui tą tradicinę estetikos problemą leisti, užtenka ir vėl pabrėžti, jog Inos Nenortienės darbai iš karto famili- ariai prašneka ir tam žiūrovui, kuris nieko ar mažai nežino apie emaliavimo procesą. Iš kitos pusės, jo nepažįstant, vargiai galima tiksliau įvertinti patį dailin- kės meistriško laipsnį.

Ina Nenortienė — jei ne vienintelė, tai šiuo metu tikrai viena iš dviejų ar trijų lietuvių menininkų, emaliavimui skiriančių visą laiką. Pagrindinis šio pro- ceso principas labai paprastas: ant kokio nori dydžio ir formos metalo gabalo deginimu sutvir- tinama tam tikras medžiagų mišinys. Priklausomai nuo to, ko- kia metalo rūšis (varis, plienas, sidabras, auksas), koks jo pavir- šius, kaip uždedamas emalis, ko- kios rūšies patz emalinis miš- nys permatomas, (opakiškias; skaidrus, drumstas, baltas, spal- votas). Pareina ir nuo to kaip ir keliais kartais emalinis mišinys įlydomas metale. Ir dar nuo daugelio kitų dalykų gaunasi į- vairios technikos ir skirtingi re-

zultatai. Tai senas menas, žino- mas priešistorinių ar ankstyvųjų istorinių laikų skitams, indams, kiniečiams, egiptiečiams, asirie- čiams, finikiečiams, na, ir baltams, kurių emaliuotų segių, kabučių, apyrankių, karolių dar ir šiandien turime išsaugotų. Tad Ina Nenortienė, nors ir nau- dodamosi naujausiomis techni- nėmis, o iš paprasto papušalo gaminimo išsiplėtusi į kitas me- talo apdirbimo sritis, pačiu pa- grindiniu savo kūrybinės techni- kos principu nemažiau tampriai už skulptorius ir grafikus yra su- sijusi su kapuose sudėlijusių mū- šų protėvių kūrybingumu. Čia nieko nuostabaus: tarp to, kas labai modernu, ir to, kas labai sena, gali būti ir yra gilus dvasi- nis ryšys.

Tuo tarpu ryšys tarp bosto- nietės Inos Nenortienės ir čika- giečių lietuvių ateinančios paro- dos proga, tikėjime, susilydys stipresnis. Akivaizdoje fakto, kad jos darbai Jums jau vieną kartą buvo išstatyti (1971 m. Jaunimo centre), ne taip smagu prisipa- žinti, jog mes bostoniečiai dar nė karto nesame sukrutę savo miela menininkę pagerbti paro- da. Tiesa, pavieniai esame įsigi- je ar buvę apdovanoti jos dar- bais, o taip pat gavę progos ap- žiūrėti jos darbus lietuvių reng- tose parodose netolimame New Yorke (1971 ir 1975 m.) ir Wa- shingtone (1974 m.). Šiaip ji yra dažniau dalyvavusi amerikiečių parodose kolektyviniu ar indivi- dualiu pagrindu: Lawrence Gal- lery New Yorke (1965 m.), Hess Gallery Bostone (1968 m.), Worcester Craft Center (1970 m. De Cordova Museum Art Expo, Lincoln, Mass. (1970 ir 1972 m.) ir North-Eastern Art Expo, Be- verly, Mass. (1975 m.). Gimusi Lietuvoje, baigusi Tufts univer- sitetą, studijavusi keramiką ir metalo apdirbimą Boston School of the Museum of Fine Arts, Ina Nenortienė gruodžio 5 —13 d. ir vėl varyje bei pliene išskleis ramus, bet intensyvaus grožio paveikslus Chicagoje.

4 val. popiet Jaunimo centro didžiojoje salėje įvyks akademija. Trumpas paskaitas skaitys dr. A. Damušis (Detroitas) ir dr. J. Girmius (Bostonas). Dramos aktorius J. Kelečius perduos prof. Brazaičio kalbą, pasakytą 1941 metais, laidojant sukilimo auksas, ištraukas ir paskaitys iš jo knygos "Vienų vieni". Chicagos kamerinis trio, susidedas iš P. Matiuko — smuikas, M. Mote- kaičio — pianinas ir W. Cerno- tos — violončelė, pagros rimčiai pritaikytus Chopino ir Schu- berto kūrinius. Kun. Algimantas Kezys, S.J., ekrane rodyt neseniai pabaigtą filmą apie Brazaičių. Garsiniai ir šviesos efektai — P. Petručio ir "Margučio" bendra- darbū.

Įėjimas į šią akademiją lais- vas ir nemokamas. Minėjimą rengia komitetas, sudarytas iš 1941 m. vyriausybės atstovų, a- teitininkų, Satrijos, "Ateities" re- dakeijos, žurnalistu, spaudos darbuotojų ir LFB. Komiteta sudaro: J. Baužys, K. Bradūnas, V. Būtenas, S. Girmius, dr. J. Gliau- delis, A. Grincevičienė, P. Naru- tis, A. Razma, Jr., prof. B. Vitkus.

VERTINGA PARODA CHICAGOS DAILĖS INSTITUTE

Šiuo metu pasaulinio garso Chicagos Dailės institute-muzie- jūje vyksta labai įdomi liturginio meno paroda. Ekspozitai pa- čiais geriausiais pavyzdžiais rodo lotyniškosios Vakarų Bažnyčios liturginio meno raidą viso tūk- sančio metų laikotarpiu: nuo ro- maniškųjų ornamentų ir vidur- amžių mišiolų iki pačių moder- niausių, Mattisso sukurtų arno- tų. Tai puiki Dailės instituto do- vana kalėdiniam laikotarpiui. Vi- si čikagečiai turėtų šią parodą aplankyti. Paroda Dailės insti- tute vyks iki ateinančių metų sau- sio mėn. 18 d.

UŽ AUKSTOSIOS SIENOS

(Atkelta iš 6 pusl.)

mėje. Jis dažnai kalbėjo apie nelai- mę studento L. Skabelkos, džiova sirgusio, nors Skabeika priklausė vi- sai kitai pasaulėžiūrinei linkmei.

Kai mudu darėme nukentėjusių nuo potvynio surašymą Kauno se- namiestyje, pamatėme kokiam skurde skendo nemaža dalis gyven- tojų, gyvenusių rūsiuose. Ji jaudino jau anuo metu besireiškiantys kra- štutinumai, kai miesčionija jau ėmėsi statyti rūmus tame pat Kaune.

Ketverius metus praleidau su Ka- ziu Inčičura už aukstosios sienos, ku- ri slėpė ir didelį sodą, aukštus kriau- šes ir klevus, retokai mudviejų lan- kytą. Ketverius metus varstėme sie-

nos duris, kurių raktas nedaug ką mažesnis už plaktuką, mano pažista- my savignai nešiojamą Chicagoje. Ketverių metų draugystė su nuo- širdžiu, maloniu, atviru ir kūrybin- gu Kaziu šildė visą gyvenimą. Toks buvo Inčičura, plačia ranka sėjęs draugiškumą ir nesiliovęs kurti net sunkiausiose jo gyvenimo tarp- niuose.

Kai laikas jo veide užėjo naują kaukę, kai akyse dingo žvitrumas, nustelbtas žvilgsnis į tolį, kai dalis jo kūrybos gulėjo stalčiuose, Kazys nesutrupino plunksnos. Jis vertė iš- pano Calderon de la Barca, italo Goldoni, pranežo Hugo ir ruso Ko- rostylovo scenos veikalus. Puškino poemą "Ruslan i Ludmila" rado lietuvišką sąskambį. Tik mirtis nu- traukė jau pradėtą kūrybinių po- lėkių įgyvendinimą.

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

VOLARE visiškai naujas mažas PLYMOUTH
Ekonomiškas — iki 25 mylių galionu

Sutaupysit iki \$2,300.00 pirkdami 1975 metų Chrysler ar Plymouth.

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų, įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), spar- nus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI7-1515

Seniausias automobilų pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

ŠIOS PLOKŠTELĖS daugeliui žmonių dar nėra žinomos, tai būtent:

LIETUVIŠKŲ DAINŲ IR OPERŲ ARIJŲ RINKINYS IV

1. SAULĖLĖ RAUDONA ir PER LAUKELĮ. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. filh. choras. Dir. A. K. Kaveckas.
2. UZ NEMYLIMO BERNELIO. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. filh. choras. Dir. Gimzauskas.
3. ZALIOJ GIRIOJ. Liet. liaudies daina. Įdainavo P. Siparis.
4. ŠALIA KELIO KUKALIS ŽYDEJO. Liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.
5. BERNELI MŪŠŲ. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikštaitė.
6. AS ISDAINAVAU VISAS DAINELIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.
7. TEKEJO SAULELĖ. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.
8. TRAVIATA. Įdainavo K. Petrauskas, dir. L. Hofmekleris.
9. PIKŲ DAMA. Įdainavo K. Petrauskas, dir. L. Hofmekleris.
10. ŠIENAPIGTES DAINA. Liet. liaudies daina. Įdainavo Lietuvos vok. ansamblis.
11. SENBERNO DAINA. Liet. liaudies daina. Įdainavo A. Lietuvininkas.
12. GIEDA GAIDELIAI. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.
13. UZ MELNYNUJ MARIJŲ. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.

LIETUVIŠKŲ DAINŲ IR OPERŲ ARIJŲ RINKINYS V

1. SUBATOS VAKARĖJ. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
2. ZEMAITIŠKA LIAUDIES DAINA. Įdainavo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
3. KUR TAS TALTINELIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Siparis.
4. OI KAS SODAI. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikštaitė.
5. SOKINEJO PANA ONA. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikštaitė.
6. LIETUS LINOJO. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.
7. ATSKREND SAKALĖLIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Indra ir J. Stasiūnas.
1. ZINAU ZINAU. Liet. liaudies daina. Įdainavo B. Grincevičiūtė.
2. SAKE MANE SIOKIA. Liet. liaudies daina. Įdainavo B. Grincevičiūtė.
3. VARIJACHOS IS LIET. TAUTINIŲ SOKIŲ. Atliko Ukt, kvartetas.
4. SALTYSIUS. Liet. liaudies daina. Įdainavo Lietuvos Universiteto choras. Vad. P. Sližys.
5. ARIJA KANIO. Iš operos Pajacai, Įdainavo K. Petrauskas.
6. ARIJA KAVARADOSSI. Iš operos Tosca, Įdainavo K. Petrauskas.

LIET. LIAUDIES TAUTINIŲ ŠOKIŲ RINKINYS IX

1. JUODASIS JONKELIS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
2. MALŪNELIS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
3. KUBILAS. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis-Grauzinis.
4. BLEZDINGĖLE. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Grauzinis.
5. DŽIGŪNAS. Įgrojo L. Baltušis.
6. GYVATARAS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
7. RAGUCIŲ POLKA. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
1. KEPURINE. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis.
2. MIKITA. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis.
3. SUBATELE. Įgrojo L. Baltušis.
4. BLEZDINGINIS JONKELIS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
5. KLUMPAKOJIS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
6. REZGINĖLE. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. E. Pilypaitis.
7. JONKELIS. Įgrojo Liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.

Visos šios plokštelės kainuoja po \$6.00. Gaunamos

DRAUGAS
4545 W. 63rd Str., Chicago, Ill. 60629

* Užsakant pridėti 50 centų už kiekvieną plokštelę persiuntimui. Mlinojatus gyv. moka 5% mokesčių.

Už aukštosios sienos

Kaziui Inčiūrai prisiminti

1906. IX. 25 — 1974. XI. 30

GEDIMINAS GALVA

Daugelis savo akimis ir nuotraukose matė Kaune aukštą sieną, prisiliejusią prie Šv. Trejybės bažnyčios varpinės, Rotušės aikštėje ir besišiančią Adomo Jakšto gatvėje. Už tos aukštosios sienos, 1925-29 m., studijų tarpsnyje, mirties bažnyčios vardo klebonijoje tame pat kambaryje drauge gyvenau su Kaziu Inčiūra.

Skirtingi vėjai mus atnešė į tą patį kambarį. 1925 m. rudenį jis buvo Valkelio Jėzaus draugijos reikalų vedėjas ir studentas Humanitariniame fakultete. Ypatinoma sąlygomis susiklosčius, ir aš ten patekau; būtu turėdamas vieną tikslą — studijuoti.

Tai buvo vilčių ir tikėjimų metai. Lietuva pagaliau sulaukė ramybės, nes karo sukūria, rodėsi, jau seniai praūžė. Lenkija tebevirškinio Vilnijos kraštą ir liovėsi jėga veržtis į Lietuvą. Lietuvos-Lenkijos sieną tegalėjo perbėgti tik kikičiai ir kontrabandininkai. Su kitais kaimynais santykiai buvo geri.

Lietuvių tautą slėgė nusivylimas, nepajėgus apjungti etnografinių žemių. Vis garsiau skambėjo "Mes be Vilniaus nenurimsim". Ir nesėkmingos lietuvių-lenkų derybos Kopėnagoje dėl ūkinio bendradarbiavimo įtempė nuotakas ir vertė pastraukti vyriausybę.

Krašte kunkuliavo politinė kova. Ji buvo jau per daug pasauliežiūrinėmis spalvomis dažyta, nes per jas kartais nebuvo galima matyti lietuvių ir krašto reikalių. Sėkmas buvo taautos valios reiškes, o atstovai jaunais karališkais, nors ypač Stieglamajame seime jie buvo dar jauni ir mažai patyrę valstybiniame darbe. Suverenitas emė pats save griauti, pamažu pažėsti sėmokratiją ir prieš rinkimus kelti nelemą politinį jėgų, kuris nuodijo visą tautą. Ir tokia demokratine mokykla būtina, nors ji tebuvo labai trumpa.

Anuo metu plačiai skambėjo: "Lietuva žemės ūkio kraštas". Ir tai buvo tiesa, nes žemės ūkiu vertėsi daugiau trijų ketvirtadalių visų gyventojų. Būt jų padėtis nebuvo vienoda. Mažumėnais ir bežemėnais tebeskurdo, vidutiniais smilko, o dvarai dar buvo dalinami, vykdoma žemės reforma. Naujakuriai iš pakutiniųjų stėpėsi, kūrėsi.

Tuo metu nelemtos karo žaidžios jau buvo apgydytos, dirvonuojanti žemė Barta ir apėta. Gyvulių skaičius žymiai padidėjo, bet jų našumas nedidelis. Jau tuo metu pradėta rūpintis gyvulininkyste, bet persitvarkymas vyko labai lėtai. Žemės našumas buvo menkas, o litas reatas paukštis ir vidutinio ūkininko kišenėje. Katmas, besiveržiantis tik žemės ūkiu, buvo persotintas gyventojais. Dalis jaunimo turėjo būti iš kaimo. Vienintelis būdas — išimokslintis. Lengva tarti, bet sunku ir vidutinio ūkininkui, jei toliau nuo miesto, leisti visus vaikus į vidurinę mokyklą. Tik ryžtingieji sugebėjo bent pradžioje kiek paremti besimokantį aukštojoje mokykloje. Net ir stambieji ūkininkai, valdė žemesnės rūšies žemę, jei nesiverė technikinėmis kultūromis, nepajėgė sukrapštyti pinigų vaikų studijoms.

Ir K. Inčiūra atvyko iš Vidugrių kaimo, Troškūnų valsčiaus, Panevėžio apskrities, vidutinio ūkininko, nešinas medinę dėžutę, brolio ūkininko sukaltą, kurioje buvo dienoraštis, eilėraščių keli sąsiuviniai ir namuose paruošta apranga. Daugiausia vietos užėmė katmė sūti, juodai dažyti kailinukai, kuriuos jis dėvėjo keturias žiemas.

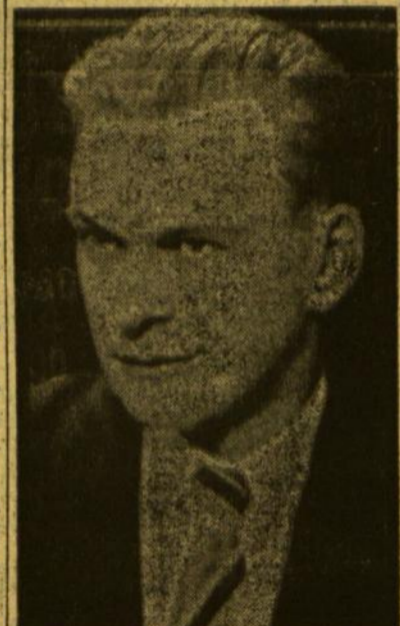
Laiškinėje sostinėje Senasis Kaunas, nepaprastai gražioje vietovėje šlaurtas, vienu šuoliu

sulietuvėjęs, net ir iš kaimo atvykusiam nedarė ypatingo įspūdžio. O laikinoji sostinė tebuvo tokia jaunutė ir padrika. Tik prieš šešerius metus een įsikūrė ministerijos, daugelis mokyklų, o prieš trejus metus emė veikti Kauno universitetas. Pradžioje ten per 40 proc. studentų buvo svetimtaučiai. Jų skaičius tirpo, nes jau spraudėsi iš kaimo lietuviai.

Daug ko buvo galima universitete pageidauti — kai kurių sklandžiau dėstančių profesorių, tikslesnės metodikos, mokslo priemonių, geresnių patalpų ir kruopštesnių studentų, nes dalis jų buvo "amžini", tačiau ir tas universitetas, vėliau padaręs nepaprastą pažangą, paliko neišdildomus pėdsakus mūsų kultūros istorijoje. Norėti ir galėti du skirtingi reikalai.

Dviaukštė laikinoji sostinė buvo ankšta. Tuo metu visiems reikalams — gamybai, statybai, keliams tiesti ir kultūros reikalams trūko kapitalo. Net būtinausiems tikralams, dėl įvairių priežasčių, vengta svetur skolintis. Jau tuo metu likilo ginčas, kuris vėliau vis aštrėjo, kas svarbiau — ūkinė ar kultūros pažanga. Ūkinės pažangos propaguotojai aiškino: reikia prisigyventi, gamybą skatinti, skatinti švietimą, o jau pasiekus atitinkamą civilizacijos lygį ir kultūrinė kūryba išriedės.

Iš geležinkelio stoties tik "konke", arklių vežamais vagonėliais, tur būt, Europoje buvusia vienintele tokiu susisiekimo priemone, galima buvo pasiekti senamiestį, kurio svarbiausioje Vilniaus gatvėje kyšojo svetimtaučiams priklausanti jmo-

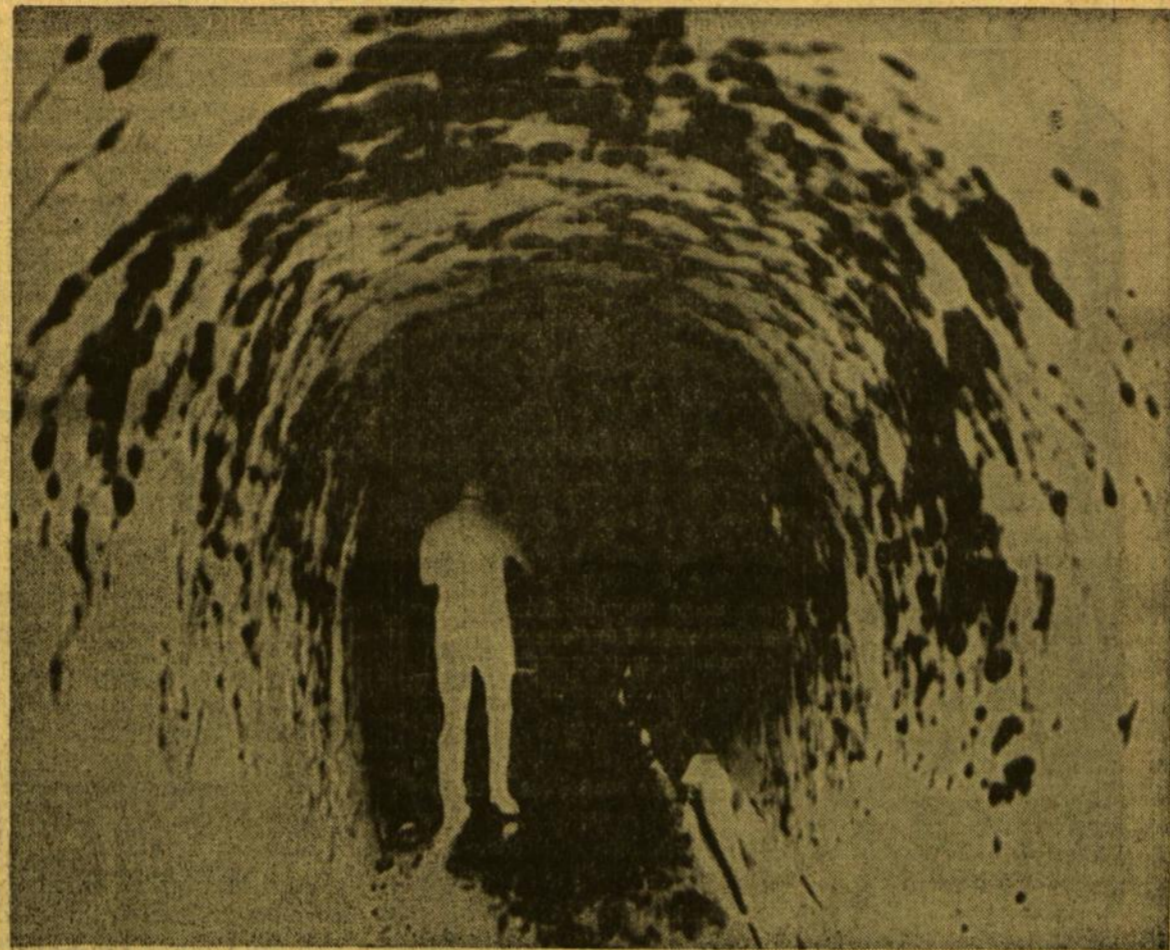
Kazys Inčiūra (1906-1974)

nių iškabos. Panemunėje žygyvavo "kukuška" — kelių vagonėlių traukinėlis. Kitais ruožais jau ir autobusai emė riedėti.

Ten, prie rotušės, kur lėso d arkliukai darė lanką grįžti senu keltu, kur Baltoji gulbė buvo aukštai ikėlusis savo kaklą, pirmą kartą atvykęs, pasijutau lyg šventytkloje. Ten buvo pati didžiausia aikštė Kaune tuo metu, ir aplink rikiaivos pastatai, iškilę kelių amžių tekėmeje. Ten radau ir tą aukštą sieną, kuri siekė Šv. Trejybės bažnyčios renesansinę varpinę, nors gofikinė bažnyčia buvo papuošta baroko ir rokoko stiliumis aplaisomis. Už aukštosios sienos ir buvo klebonija, kurios sparnas siekė bažnyčią. Klebonijoje anksčiau buvo bernardinų vienuolynas.

Jei kng. A. Masalskio dukte nebūtų įstojusi į bernardinų vienuolyną, vargu ten būtų stovėjusi mlinėto vardo bažnyčia ir klebonija. Jo dukrai tapus bernardine, kunigaikštis 1634 m. padovanojo vienuolynui daug turto ir rėmė vienuolyno statybą Kaune.

Buvusio vienuolyno išorė per kelis šimtmečius mažai tepakito, gal

Nuotrauka M. Bernotavičiaus

(iš Lietuvių fotografų parodos Jaunimo centre, Chicagoje)

būt, tik didesni langai įdėti. Pirmas aukštas beveik nebuvo naudojamas. Klebonija buvo antrame aukšte. Ir ten vargu padaryti žymesni pertyvarkymai. Iš didelės salės net 6 durys skyrė įvairias patalpas. Mūsų kambarys buvo didelis, spintomis perskirtas. Už spintų buvo mūsų miegamasis, o prie lango didelis stalas, mudviejų darbo kambarys. Sienos senoviškos, nes palangoje buvo 4 daugiau metro storumo. Žiemą kambarys buvo šaltokas, ir dažnokai teko glaudinėtis prie kolinės krosnies. Vasarą ir karštomis dienomis vyravo maloni vėsa.

Klebonijoje nebuvo vandentiekio ir kanalizacijos. Vienintelis moderniškas įrengimas, kurio nebuvo XVII a., tai elektros apšvietimas. Mūsų gūžtoje vyravo ramybė. Tik vargūnų garsai, varpų dūžiai ir duslus ūžesys priminė, kad esame mieste.

Poetas administracijos sraute

— Esu Kazys Inčiūra, — tarė savi — pasitikintis devyniolikmetis. Tokia buvo mūsų pažintis ir bendro gyvenimo pradžia.

Jis buvo prašokęs vidutinį ūgį, ganėtinai tvirtos sudėties, plastiškų judesių ir lengvos eisenos. Aukšty sušukuotus plaukus ranka perbraukdavo, lyg tikrindamas, ar jie savo vietoje. Plačlakaktis, blizgančiomis mėlynomis, veriančiomis akimis, nedidelės, kiek riestos ir į apašią platos nosies, siauralūpis ir mažasmakris.

Jo stas rašysena nepaprastai ryškė, lyg rašantąja mašinėle spausdinta. Rašydavo gana greitai. Netrukus jis išmoko rašyti mašinėle, kurį buvo ant mūsų stalo. Parašytus eilėraščius kruopščiai kelis kartus peržiūrėdavo, taisydavo ir tik tada mašinėle perrašydavo, nes norėjo turėti kėlis egzempliorius. Susižauręs pluoštas eilėraščių, žiūrėk, kaip Kazys:

— Skelbtu pertrauką. Seks Inčiūros poėtinis atodūsis.

Ir žeria jis savo eilėraščius. Jau tuo metu jis buvo geras skaitovas, nors neturėjo teoretinio pasiruošimo ir didesnės patirties toje srityje. Kai kurie eilėraščiai buvo dar 1925 m. rudenį atspausdinti. Kitais metais jis reikėsi spaudoje ne vien eilėraščiais, bet apysakomis ir vienu kitu straipsniu. Pirmieji jo eilėraščiai buvo ypač sentimentalūs, ryškias patirtojo sąskambio, o apysakose protarpiais prasikšo simbolika. Aiškui, jo apysakoms išklausyti buvo skiriamas ilgesnis "atodūsis". Perskaitydavo jas, paaiškindavo jų kilmę ir užversdavo sąsiuvinį, net nepasitelraves nuomonės, nes jis buvo įsitikinęs, kad jo kelias buvo vienintelis, o iš jo išplaukusiai kūrybai nereikalingos patalos.

Reikalų vedėjo pareigos, poeto ir rašytojo nerimas, dažnas pasiskardėnimas spaudoje, 1928 m. išleidimas poezijos rinkinio "Su jaunyste", o 1929 m. apysakų rinkinio "Pati-ma burtininkė" ir net trijų pjesių išleidimas vis labiau lėtinio jo studijas universitete.

Jau peraitertus į 1926 m., po

mudviejų literatūrinio "atodūsi", tariau:

— Kazy, turi didelį aktorius talentą. Nejaugi jį užkasi?

— Nežinau ar mano aktorius talentas jau toks didelis, bet papadės niežti imti ir pabandyti, jei leistų mano žirkles.

O jo žirkles tuo metu negalėjo dar labiau išsiskirti. Jis studijavo li-tuanistiką Humanitariniame fakultete, mėgo dažnai lankyti mūžų šventyklą - valstybinį teatrą, o svarbiausia, reikėjo jam atlikti ne taip jau lengvas ir malonias reikalų vedėjo, administracinio ratelio pareigas.

Kazys grįš iš teatro, išsimiego, o iš ryto gana patydomis užtrauks: "Mano sieloj šiandien šventė". Tai buvo ženklas, kad jis susižavėjęs, o gal ir įsimylėjęs kurią aktorę. Ta jo "šventė" nelgait tęsdavosi. Įplautos prelatas P. Januševičius ir tars tyliu falsetu:

— Kazuki, paruošk tokią tai apyskaitą, perrašyk raštą, nuvyk į prieglaudą Vilijampolėje, atlik tą, kitą, trečią darbą, Kazeli...

Kaziukas sukasi lyg ratelis, grie-biasi skubensio darbo ar jau lekia į gana tolimą prieglaudą. Nepasakyčiau, kad jis turėjo ką sistemingai dirbti, tačiau tie atsitiktiniai uždaviniai vertė jį daug gaišti.

Labdarybės reikalams talkininkės, vadinamas "Antradienio ponų ratelis", rinkdavosi kiekvieną savaitę. Be Kazelio ir ten neišsiversdavo, nors jis atstupomiais vengdavo šiuose pobūviuose dalyvaui. Nepasakyčiau, kad antradieninis ratelis, savotiška ponų pramoga, sklandžiai sukėsi. Ten labdarybės reikalus aptardavo, pasivašindavo, bet ir liežuviu nedalyvaujančias nares paliedavo. Štai ir tragikomedijos pradžia. Kartą, antradienio vakarą, kai ratelio ponios arba siurbčiojo svečių kambaryje, ilgai skambėjo telefonas. Pakeliu ragelį ir užgirstu "nukentėjusios" ratelio narės dramatišką balsą:

— Ar čia yra Antradienio ponų žverinčius?

Netrukus Kazj jau erzinau, kad jo globojamas ponų ratelis tapo žverinčiumi. Anuo metu buvo paprotys daryti rinkliavas Kaune labdaros reikalams. Tokių rinkliavų organizavimas "Valkelio Jėzaus draugijai" slėgė Kazio pečius. Miestas turėjo būti padalintas į rajonus, žiūrint eismo, surasti rinkliavų rinkėjai, išdalintos dėžutės, paruošti ženklai ir dar visa tai suorganizuota bent paviršutiniškai. Čia, žinoma, prireikė ir "Antradienio ponų ratelio" talkos.

Reikalų vedėjo pareigos, poeto ir rašytojo nerimas, dažnas pasiskardėnimas spaudoje, 1928 m. išleidimas poezijos rinkinio "Su jaunyste", o 1929 m. apysakų rinkinio "Pati-ma burtininkė" ir net trijų pjesių išleidimas vis labiau lėtinio jo studijas universitete.

"Iliustruotoje Lietuvoje", "Krivulėje" jo pradėtas bendradarbiavimas vis buvo plečiamas, nes be eilėraščių jau emė skelbti teatro apatimus ir net liesti visuomeninius reikalus.

Jo studijas dar labiau sulėtino polėkis mokytis Valstybės teatro dramo studijoje. Ją baigė 1930 m. Valstybės teatro dramoje dirbo 9 metus, du tarpsnius po 13 m. pertraukos, ir atliko 30 vaidmenų. Neišdildomą įspūdį man padarė jo sukurtas Don Karlas, F. Schillerio to paties vardo veikale.

Skaitovo talentas brendo ir pasiekė aukštumas, kai retom progom tesulaukdavo pasireikšti okupuotoje Lietuvoje. Kai buvo minima Vals-

tybės teatro 50 m. sukaktis, jo perleiktas A. Baranausko "Anykščių šilėlis", pasak ten dalyvavusio, tiesiog sukrėtė klausytojus, nes jie pergyveno nepakartojamą įspūdį.

Kartą sutikau jį Kaune, jau baigęs savo studijas, 1929 m. rudenį, lyg kiek susirūpinusį. Jis šiais žodžiais aptarė susiklosčiusią padėtį:

— Iš reikalų vedėjo pareigų pasitraukiau ir klebonijoje nebegyvenu, nes nebepajėgiau pakelti vis didėjančios man svetimo darbo naštos. Dabar dar kukliau įsikūriaui. Žinau, man tereikia mažų išteklių, bet laisvės — būtina! Kitais metais numatau baigti teatro studiją ir dirbti teatre.

— O kaip sekasi studijos universitete?

— Luš pliš, aš jas baigsiu. Gal jos užsitę dar ketverius metus, bet diplomą gausiu. Man rūpi ne diplomas, bet žinios, būtinos aktoriumi ir dramaturgui, nes į šią sritį noriu pasukti, žinoma, neužmiršus poezijos.

Jis savo planus įgyvendino. Universiteto studijas baigė 1933 m. ir netrukus pasuko į naują sritį, 7 metus buvo žavingu radijo pranešėju.

Ašis ir ratal

Prel. Povilas Januševičius (1866-1948) nebuvo elininis klebonas, nes jis platau masto teologas, žymus vyskupo kurijos pareigūnas ypač reikėsi visuomenės veikloje. Jis jau 1905 m. išleido lietuvišką kalbamokslį, kitais metais lietuvių kalbos sintaksę, kurią pavadinio santalka, bendradarbiavo ano meto spaudoje. Patys didžiausi šio biržiečio nuopelnai kultūros ir visuomeninėje srityje. Jis pirmasis rūpinosi 1905 m. Kaune išleisti lietuvišką laikraštį ir šiam tikslui įsteigė Šv. Kazimiero vardo bendrovę, kuri atliko didelį darbą knygų leidyboje.

1919 m. jis įkūrė "Valkelio Jėzaus gailėstingųjų asmenų draugiją" (VJD) globoti našlaičiams ir pakė 257 vaikus, jiems skirtas bend-

mestiniukams. Jau 1924 m. VJD išlaurojo mokslinio ir amatų mokyklą. Veikla plėtėsi. Bendrabučiai ir mokyklos buvo įkurtos Vilijampolėje bei Žaliakalnyje. Netrukus jo rūpesčiu įsteigtos siuvyklos, valgyklos ir visa eilė kitų įstaigų: valkams šalpos kasos, darbo, laidojimo biuras ir net planuota pigių butų statyba darbininkams. Visas šis milžiniškas darbas gulė ant prel. P. Januševičiaus pečiu.

Pats didžiausias jo rūpestis surasti lėšų vis didėjančiam organizacijų tinklui. Jis taupė parapijos, klebonijos ir asmeniškas pajamas, kurios nuslydo į VJD lėšą. Klabeno jis kaimyninių parapijų, Kauno miesto savivaldybės ir ministerijų duris ir vis maldavo remti pačią didžiausią labdaros organizaciją.

Jis buvo nepaprastai santūrus, stotėškas, daug reikalavęs iš savęs ir kitų, mokykles švelniai tarti griežtą žodį. Tuo metu vikarai dažnokai ketėsi — trys per ketverius metus, o VJD reikalų vedėjas ištverė vienas per ketverius.

Prel. P. Januševičius — lietuviškas Vincentas Paulietis — šiuo metu užmirštas, nes tik komunistinė "Tiesa" panūdo dar taip neseniai jį šmeižti, niekinti ir netiesą skelbti, šykštuoliu vadinti.

Kazys ypač bižiuliuosi su kun. Jonu Nepamuku Kanopackiu, be-rods svedasiškiu, lenkų gimnazijos kapellonu, pusiau įjamiu klebonijoje, išvaizda kiek panašiu į vokiečių aktorį E. Janningsą. Jei kun. Kanopackis ką mėgdavo, negalėdavo aštraus žodžio. Jis pasikvies Kazj, nes vasarą galėdavo pro langą šūktelti, ir tars:

— Durnius pane, eik nupirkti dešrelių ir dar kai ko.

Žiūrėk, Kazys jau ir lekia. Atneš, pasivašins (tose valšėse dažnai ir mañ teko dalyvaui), o tuomet eis pietų valgyti. Klebonijos patiekalai buvo sveiki, bet kuklūs, ne išrinktiniai. Atsisėd kun. J. Kanopackis prie stalo ir ims snūduriuoti. Tuomet pasigirdavo ramus prelato falsetas:

— Pater Joanes, esate pavargęs, nevalgote.

— O ką gi čia valgysit, kai Valkelis Jėzus viską sudoroja ir mums mažai ką tepalėka.

Nejauci tyla valgomajame. Kun. J. Kanopackis nuduodavo rūstuoli, o Kazys lyg žiogas šokinėdavo, žemininką linksmindavo ir galop visi kvatojavosi.

Sau žmogus

Kazys Inčiūra buvo plačialakis kūrėjas: poetas, prozininkas, dramaturgas, libretų operoms autorius, aktorius, vaidinimų ruošėjas radiofone, skaltovas, žavingas radijo pranešėjas ir vertėjas. Net ir okupacijos metais jis liko sau žmogus, retokai liprievartautas, jo veiklai "Vilcas Kudirkas" 1934 m. "Gimtofoj žemė" 1936 m., "Zemaitė" 1964 m. ir kitį sulaukė sėkmės teatro scenoje. Ir po jo mirties Valstybinis jaunimo teatras ruošėsi pastatyti jo pasaką-dramą "Gulbės giesmė".

Jis parašė kantatą kovotojų už Lietuvos laisvę garbei ir giesmę Kristaus Karaliaus šventei. Tai buvo patriotinis ir krikščioniškas rašytojas.

Jo kūrybai aptarti ne čia vieta, nors jis vis tebeaukta atskirų sričių žinovų pakedenimo. Šį kartą man terpi jo asmuo. Jis buvo krikščioniškos pasaulėžiūros, tačiau vengė ją apkalbinti išoriniais ženklais ar būti veikliu. 1929-30 m. jis redagavo Lietuvos katalikų sąjungos savaitraštį "Vienybė", tačiau atsikakė jai priklausyti. Prel. P. Januševičius visapj kalbinėjo stotį sąjungon, o jis vis atšikalbinėjo: neturiu laiko, neišmanau apie sąjungos veiklą.

Tiesa, jis buvo nevelklus studentas universitete, vengė užsidėti kurios korporacijos kepuraitę. Neda-llyvavo jis ir studentų bruzdėjime, jei nebuvo kviečiamas pasireikšti savo kūryba.

Politiniu tuo metu gyvenimu jis mažai rūpinosi, nors atidžiai sekė ano meto politinę raidą. Jautrios buvo širdies padėti nelal-

(Nukelta į 5 pusl.)

Kazys Inčiūra

VAIKŠCIOJANTI ŠVIESA

Vaižgantui

Prie Juodžiaus kelmo susitikom. Tošinė.
Kalbėjai: taip gerai, taip negerai...
Pritardami beržai meilūngai ošė,
Aukštybių mėly plaukiojo gandrai.

Mane vedžiojai gimtuose Malaišiuose.
Brangi Tau buvo kiekviena vieta.
O pabalai gelsvom purienom kaišėsi.
Asočiuos lipo per krastus puta.

Mes vakarop susėdom Paalaušėje.
Šneka mums liejos atvirai visai.
Naktis praslinko. Geras rytas aušo jau.
O ežere — apvirtę Svėdasai.

Gal taip nebuvo? Man gal tik sapnavos?
Juk meilė kartais daro stebūklus!
Bet aš didžiuliuos šito sapno žavesiu:
Jis man dosnumas, rūpestis reiklus!

Dabar, aplankius Tavo mielus Svėdasus,
Tu atpūkšti su juoda sutana.
Apsiaustas baltas plaukas. Linksmas sėdies
Gonkely. Basas. Kaip tada — Kaune...

Nėra gal vietos, kur nebūtum lankęsis,
Gal net žmogaus, kurio nepažinau. —
Tau kregždės nardo, žydi Tau palankės,
Tėvynės dūmais rūksta kaminau.

Šviesa ir be lakutojų kurpių vaikščioja,
O su Tavim — šviesu ir neasu.
Tat taip norėtys, Gėrio Kunigaikštis,
Po Vilnių vaikščiot su Tavim — basu!

PAVASARIO DAINA

Vakaras slinko palauke.
Paukštė plasnojo ir šaukė:
— Man bepalkio viena
Žemėj gyventi diena! —

Paukštės tą klyksmą išgirdęs,
Niekas neliko beširdis, —
Vėjui pastvėrus birbyne,
Greit sušlamėjo giria,
Nendrės liūdnam ežere;

Pritarė baltas beržynas,
O ant beržyno — sietynas;
Emė banguoti javai,
Akmenys tartum pabudo,
Žydintys sodai sujudė,
Upės, upokšniai, klanai
Žemė visa ir kalnai
Sugaudė sutartinai
Ir per tą naktį, per žvaigų
Traukė pavasario dainą —
Tam, kam beliko viena
Žemėj gyventi diena.